

2009.

Jurisics unokái

– Kutatási zárótanulmány a Kőszegen élő 14-29 éves fiatalokról –

Diósi Pál – Székely Levente

DIÓDATA – Excenter – SocioScope

2009.05.28.

TARTALOMJEGYZÉK

A kutatásról.....	3
A kőszegi fiatalok alapvető szocio-demográfiai jellemzői.....	5
A kőszegen élő fiatalok családi és lakásviszonyai.....	7
Saját generáció, barátok, törzshelyek a kapcsolattartásban	16
Szükséglet és elégedettség a helyi kapcsolati terepekkel.....	24
Dönteni kell: munka, vagy tanulás?	35
Munkaerőpiaci jellemzők és oktatási helyzetkép a kőszegi fiatalok körében.....	35
Munka.....	37
Munkakeresés – munkanélküliség	38
Tanulás.....	40
Gazdasági helyzet, jövedelembirtokosok a családban	43
Szubjektív prognózisok és közérzet	46
Összefoglalás	51
Irodalom.....	54

A KUTATÁSRÓL

A DIÓDATA Szociológiai Kutató és Tanácsadó Iroda az Excenter Kutatóközpont és a SocioScope közreműködésével Kőszeg város Önkormányzatának megbízásából szociológiai kutatást végzett a Kőszegen élő 14 – 29 éves fiatalok körében azzal a céllal, hogy eredményei segítsék elő a város Ifjúsági Konceptiójának kidolgozását. A standard kérdőíves felvételt kérdezőbiztosaink 2009. március 27. és április 22. között a megkérdezettek lakásán, személyes megkeresés során készítették el. A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala a kutatáshoz használt 250 személyes mintát úgy készítette el, hogy az a Kőszegen állandó lakosként élő 2453 14 – 29 év közötti fiatalot nem, és életkor szerint arányosan képviselje. A megkérdezendők kétszer 100 százalékos pótcímét tartalmazó listája az érintett évjáratokhoz tartozó fiatalokat 10,2 százalékos arányban képviseli. A véletlen leválogatás révén az alapsokaság bármely tagjának egyenlő esélye volt arra, hogy a mintába vagy a pótmintákba bekerüljön.

A terepmunka során kérdezőbiztosainknak háromszori sikertelen megkeresés után volt lehetőségük a főmintában szereplő személlyel azonos nemű, azonos életkori csoportba tartozó személy pótcímét kérni. Ha a dupla pótcím használata sem vezetett eredményre, akkor a kérdezőnek kellett a két előbbi kritériumnak megfelelő és a megkérdezést vállaló fiatalot találnia az eredeti főcím közelében. A megkérdezett 250 fiatal közül főcímen 156 személyt értek el a kérdezőbiztosok, pótcímen készült 93 interjú, és mindössze egy személyt kérdeztek kvótás kiválasztással. A kérdezőbiztosok munkáját véletlenszerű kiválasztással ellenőriztük, minden tizedik megkérdezett fiatalot elektronikus úton újra megkerestünk és arra kértük, hogy a kérdezés körülményeit, a kérdezőbiztosok munkáját véleményezze. A főmintától való eltéréseket az adatfeldolgozás előtt súlyozással korrigáltuk, így a 250 személy adatait tartalmazó adatbázis életkor és nemek szerinti belső arányai megfelelnek a főcím összetételének.

A kutatás témablokkjainak sorába a javaslataink alapján, a Megbízóval történt egyeztetés nyomán a következő kérdésblokkok kerültek:

- A fiatalok (és felmenőik) esetleges kőszegi kötődése
- A megkérdezett családháztartásának összetevői, a családnagyság és a jövedelemtulajdonosok.
- Lakásuk tagoltsága, komfortossága
- A megkérdezett saját generációjának határai, kortárs baráti körének terjedelme, forrásai
- A megkérdezett elvárásai és elégedettsége a lokális társas terek kapcsán
- Vannak-e stabil találkozóhelyei a megkérdezettnek, ezek elérhetősége, fontosabb jellemzői
- Tanulás-munkavégzés, tények, elképzelések a külföldi tanulás, munkavégzés kapcsán
- Esetleges családi hiteltörlesztéseik emelkedése, megélhetésük szubjektív mérlegelése.
- Jövőképük néhány eleme
- Kőszeggel és Magyarországgal kapcsolatos szubjektív ítéleteik ill. prognózisuk a város személyükhöz kapcsolható megtartó erejéről

A kutatás kérdőívében e témablokkok eltérő részletességgel szerepeltek. A kétfordulós próbakérdezés első részét magunk végeztük, a második fordulót egy tapasztalt kérdezőbiztos készítette. Az első

próbakérdezést követően kérdőívtervünket néhány kérdéssel kiegészítettük, így alakult ki a munkánkban használt, 29 kérdésből és személyi adatokból álló kérdőív, amelyet a megbízóval egyeztettünk. Eredeti elképzeléseinket azért tudtuk kiegészíteni, mert az első próbakérdezés nyomán meggyőződünk arról, hogy az interjú 15-20 percesre tervezett hosszát a kiegészítések után sem lépjük túl. A felsorolt témablokkokat követő személyi kérdésekkel a legfontosabb szocio-demográfiai adatokat rögzítettük. Kérdőívünk kiegészítéseként a kérdezőbiztosok jellemezték azt az épületet, amelyben a megkérdezett lakása található.

Eredményeinkről számot adó dolgozatunkban a tartalmilag összefüggő témablokkokat egységes fejezetekben tekintjük át, ahol szükséges utalunk a tanulmány más részeire. A kérdésekre adott válaszokat az elemszám korlátai miatt több kérdésnél is összevontuk. Így jártunk el az életkorok esetében, ahol nem a 16 évjárat szerint tagoljuk a válaszokat, hanem négy évet átfogó életkori csoportokat képeztünk. Hasonló megfontolásokból a foglalkozási csoportokat is összevonva kezeljük. A háztartásokban együtt élő családtagokról megismert elemi válaszokból utólag képeztük a családháztartás generációs szerkezetét jellemző változót, amely alkalmas a megkérdezettek saját generációja mellett a velük élő szülők, és a megkérdezettek gyermekeinek együttesét négy, egymást kizáró kategóriában áttekinteni. A zárótanulmányban, az adatok összefüggéseinek vizsgálata során előfordul, hogy csak azoknak a válaszaira építhetünk, akiknek az adott kérdést fel kellett tenni. Ilyen esetekben az elemszámot jelző N után megadjuk az éppen érvényes elemszámot. Az adatok, táblázatok, grafikai megjelenítések címe után az elemszám mellett feltüntetjük, hogy gyakoriság, vagy % adatokat, esetenként súlyozott átlagot (x) közlünk.

A kérdezők munkáját Rákli László irányította, az adatfeldolgozáshoz használt rögzítőfile Molnár István munkája. Nekik és a kutatásban résztvevő többi kollégánknak is ezúton köszönjük a vállalt határidőre befejezett, precíz munkát Ennek nyomán az elkészült kérdőíveket teljes körűen feldolgozhattuk, hiszen egyetlen lényeges adat sem hiányzott a 250 standard interjúból. Külön köszönettel tartozunk minden kőszegi fiatalnak, akik kérdőívünkre válaszoltak, hiszen elsősorban nekik köszönhető, hogy ezt a kutatást elkészíthettük.

Budapest, 2009. június

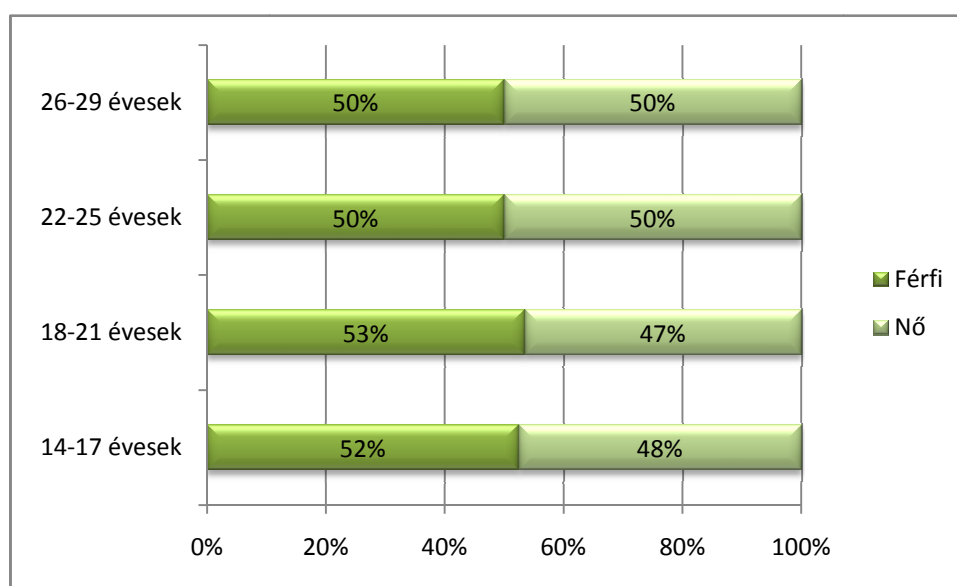
Diósi Pál és Székely Levente

A KŐSZEGI FIATALOK ALAPVETŐ SZOCIO-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI

Mielőtt részletesebben belefognánk a kőszegi fiatalok élethelyzetének leírásába érdemes figyelmet fordítanunk az alapvető szocio-demográfiai jellemzőkre, amelyből megtudhatjuk, hogy milyen alapmegoszlások jellemzőek megkérdezettjeinkre.

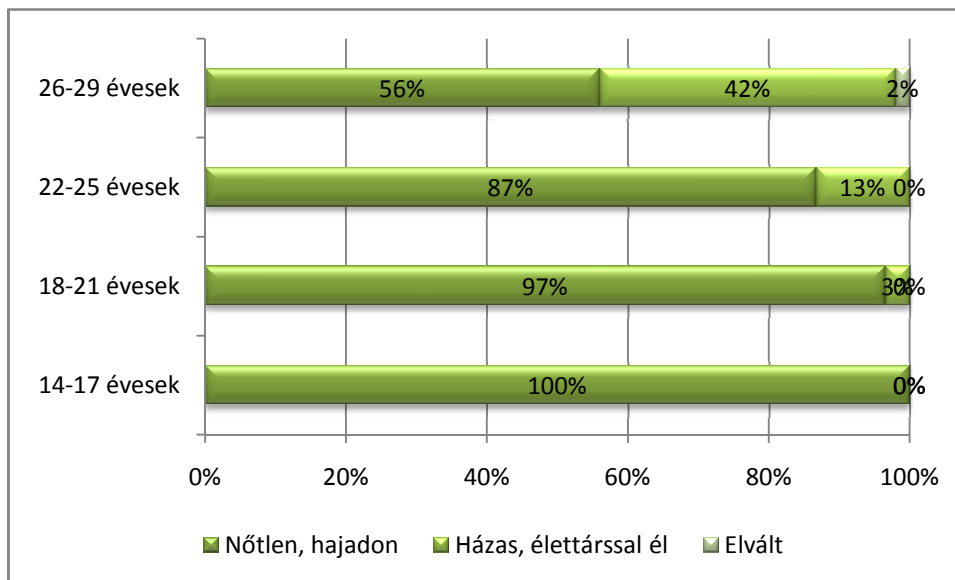
Nemek tekintetében kiegyenlített eloszlást találunk a megkérdezettjeink fele (52%) férfi, másik fele (48%) nő volt, a Központi Statisztikai Hivatal szerint az országos adatok is nagyon hasonlóak ebben a korcsoportban (51% férfi és 49% nő). (KSH, 2009) Az életkor alapján négy csoportba soroltuk a fiatalokat: a legifjabb 14-17 éves korosztályba tartozott minden harmadik (33%) kérdezett, a 18-21 évesekhez nagyjából minden negyedik (23%), hasonlóan a 22-25 évesekhez (24%), míg a legidősebb korcsoportba tartozó 26-29 évesek a kérdezettek ötödét (20%) alkotják. Láthatóan életkori csoportokon belül is nagyjából fele-fele a férfiak és nők aránya.

1. ÁBRA: NEMEK ARÁNYA A KORCSOPORTOKBAN

A mintába kerültek túlnyomó többsége (87%) egyedülálló (az országos átlag 71%), valamivel több, mint minden tízedik fiatal (13%) házassági kapcsolatban él és mindössze egyetlen kérdezett vallotta magát elváltnak. Ebből is következik, hogy nagyon alacsony a kérdezettek között a gyermekesek aránya, csupán kevesebb, mint minden tízedik (8%) fiatalnak van gyermeke. Korcsoportok szerint megfigyelhető, hogy csupán a legidősebb korosztályban, a 26-29 évesek körében vannak jelen igazán a házasságok, ahol negytedes (42%) súlyt képviselnek.

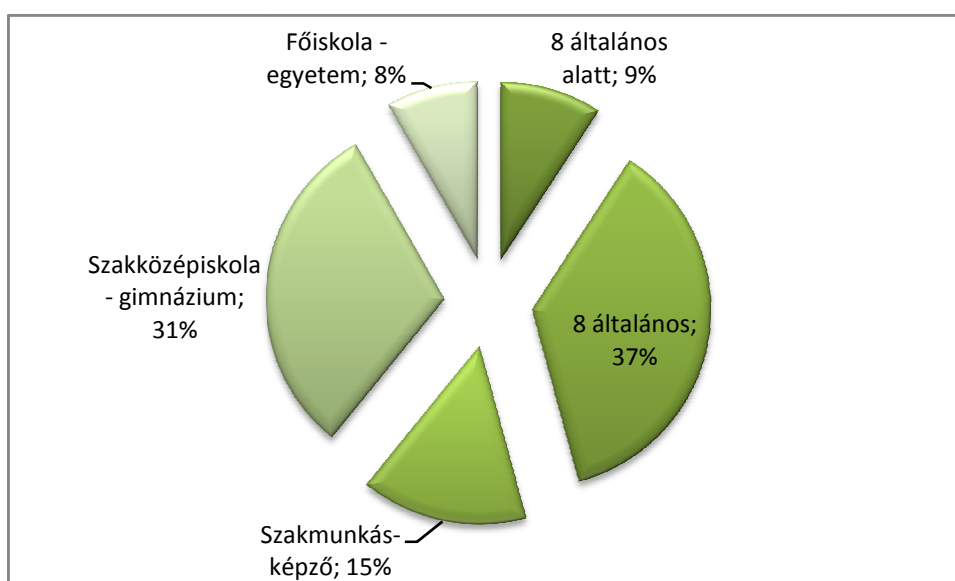
2. ÁBRA: CSALÁDI ÁLLAPOT SZERINTI MEGOSZLÁS A KORCSOPORTOKBAN

Jellemzően a nők korábban házasodnak, ugyanis körükben a teljes 14-29 éves korcsoportra vetítve kétszer annyi házast találunk, mint a férfiak között. Hasonló eredményt találunk a gyerekszám és a nem összefüggésében, jellemzően a nőknek inkább van – velük egy háztartásban élő – gyermekük, mint a férfiaknak, illetve elmondható, hogy míg a fiatalabb korcsoportokban szinte egyáltalán nem számoltak be gyerekekről, addig a 26-29 évesek csoportjában minden negyedik kérdezettnek (25%) van egy, vagy több gyermeke.

A kérdezettek iskolai végzettsége az életkori sajátosságokból adódóan kevésbé informatív – ti. a 14-29 éves korcsoport tagjainak töredékénél számít a jelenlegi iskolai végzettség véglegesnek. Az Ifjúság2008 gyorsjelentése is megállapítja, hogy az oktatás expanziója tovább folytatódott, az ezredfordulóhoz képest a 25-29 évesek korcsoportjában megnégyszereződött a jelenleg is tanulók aránya. (Bauer-Szabó, 2009) Mindezzel együtt megállapítható, hogy a kérdezettek 45 százaléka legfeljebb az általános iskolát végezte el, szakmunkásképzőt 15 százalékuk, közel minden harmadik (31%) kérdezett érettségizett és nyolc százalék diplomával is rendelkezik.

3. ÁBRA: ISKOLAI VÉGZETTSÉG SZERINTI MEGOSZLÁS

A KŐSZEGEN ÉLŐ FIATALOK CSALÁDI ÉS LAKÁSVISZONYAI

A megkérdezett fiatalok közül csak három százalék él egyszemélyes háztartásban. Meghatározó többségük (88%) 2, 3, 4 és öt személyes családokban él, amelyekben elsősorban szülő(k), közülük is elsősorban anyjuk, testvérek, élet-, és házastársak, más rokonok, elvértve (mindössze 2% esetében) a rokoni kapcsolatokon kívüli személyek alkotják a kőszegi fiatalok otthoni környezetének mindennapos kapcsolati hálóját. A családháztartásokban együtt élő szereplők számán túl ismerjük a jelenlevő személyek részletes felsorolását. Ennek alapján, az adatfeldolgozás egyik első lépéseként megalkottuk a családok generációs szerkezetének négy kategóriáját. Ezek alapján elkülöníthetjük, hogy a kőszegi fiatalok háztartásaiban szülők, gyermek(ek), ill. és élet- és házastársak is jelen vannak-e. Az új változót két esetben nem számolhattuk ki, mert a mintába olyan fiatalok is bekerültek, akik állami intézetben nevelkednek, így rájuk vonatkozóan nem értelmezhető a kérdés. Így a háztartások generációs szerkezetéről 248 esetben jutottunk adatokhoz. Arányuk az alábbi átfogó képet mutatja:

A családháztartások generációs szerkezete (N = 248, %)

	%
felmenő kétgenerációs (szülővel, gyermektelen)	79
egygenerációs (sem szülő, sem saját gyerek)	12
gyermekes kétgenerációs (saját gyermekkel, szülő nélkül)	5
<u>háromgenerációs (szülővel, gyermekkel)</u>	<u>4</u>
Σ	100

A négy kategória arányait érdemes két párban szemlélnünk. Egyfelől átláthatóvá válik, hogy a kőszegi fiataloknak mindössze 17 százaléka él önálló háztartásban, bő négyötödük a szüleivel közös családháztartás tagja. A saját gyermeküket nevelő (két és háromgenerációs háztartásokban élő), mindössze kilenc százalékot kitevő fiataloknak közel fele szüleivel él. Ez arra utal, hogy a gyermekneveléssel járó felelősséget, kötelezettségeket vállaló fiatalok jelentős arányban nem tudnak, vagy valamilyen nem akarnak a szülői házból elköltözni. Erre célszerű lesz akkor emlékeznünk, amikor a lakások komfortelemeit vetjük egybe a háztartások generációs szerkezetével.

Azt feltételeztük, hogy a családháztartások generációs szerkezete erősen kapcsolódik az életkorhoz. Nézzük, miként változik az életkorban előre haladva a generációs struktúra:

1. TÁBLÁZAT: A HÁZTARTÁSOK GENERÁCIÓS SZERKEZETE, ÉLETKORI CSOPORTOK SZERINT (N = 248, %)ⁱ

	felmenő 2 generációs	1 generációs	2 generációs gyerekekkel	3 generációs szülővel, gyerekekkel	Σ
14 – 17 éves	95	4	-	1	100
18 – 21 éves	86	9	3	2	100
22 – 25 éves	76	19	2	3	100
26 – 29 éves	50	24	18	8	100
Σ	79	12	5	4	100

Kövér kiemeléssel azokat a cellákat jelöltük, amelyekben az átlagot markánsan meghaladó arányokat találtunk. Az első két életkori csoportban elvértve fordulnak elő olyan fiatalok, akik kiváltak a szüleik családháztartásából, és még a 22-25 évesek körében is a kőszegi fiatalok egészét jellemző, 80 százalék a szülői háztartásban élők aránya. A megkérdezettek legidősebb évjáratí csoportjában a 25 évnél idősebbek körében találunk jelentős arányváltást, itt 58 százalékra csökken a szüleikkel közös háztartáshoz tartozók súlya. Ebben az életkori sávban viszont az átlag kétszerese a szüleikkel és saját gyermekeikkel élő, háromgenerációs családok előfordulása.

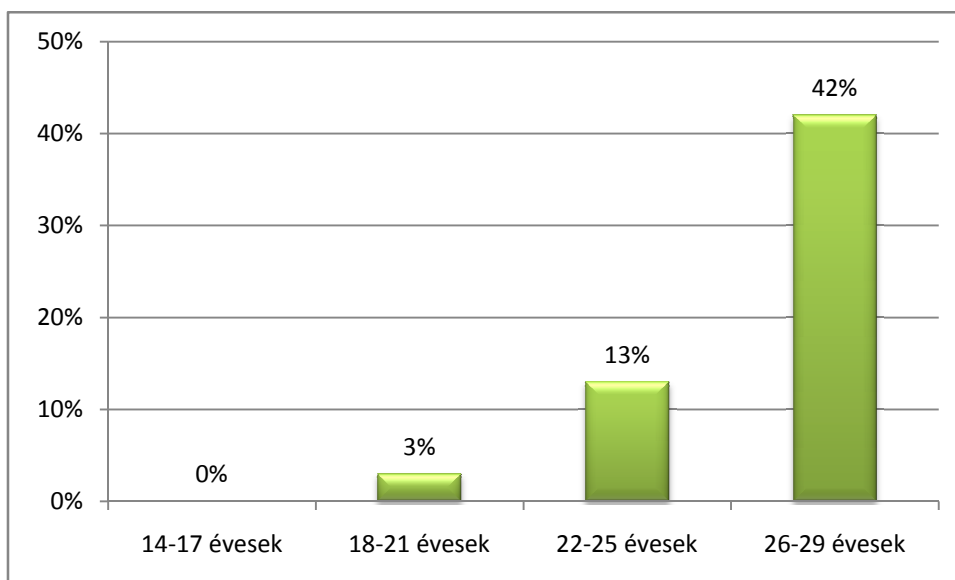
Az eddigiek nyomán a fiatalok számottevő arányú önállósodásának fordulópontját a 25. életév táján kell kijelölnünk. A felnőtté válást újabban már nem tudjuk leírni egyenes vonalú folyamatként, az életesemények jelentős részét igen sokszor a visszafordíthatóság jellemzi. Az első munkába lépést követően újra diákká válhatnak a fiatalok, elköltözhetnek otthonról, majd ismét a szülői ház falai közé költözhetnek, hosszabb párkapcsolatot követően rövidebb-hosszabb ideig ismét egyedül élhetnek, de a gyermekvállalás nyomán kialakult új élethelyzet megfordíthatatlan.

Az egyenes vonalú, szekvenciális fejlődés elméletének hívei a hatvanas években még csupán „szerep moratóriumként” jellemezték az eltérő társadalmi szerepek, életre szóló következmények nélküli kipróbálásának lehetőségét. Ma már egyre nyilvánvalóbb, hogy a különböző életesemények megfordíthatósága, újrajátszása a fiatalok felnőtté válásának bonyolultabb folyamatát jellemzi. Ebben egy-egy visszalépés nem az ideáltípus „felnőtt” státusz felé haladás átmeneti megtorpanását jelenti, hanem a felnőtté válás egészének egymást keresztező szálakból szerveződő szövevényét. Ugyanakkor, ha egy ifjúból szülő lesz, az olyan új életminőséget jelent, és ezzel együtt felelősséget, életforma váltást követel, amelyet a szélesebb társadalmi környezet, és a szűkebb szubkulturális közeg egymástól eltérő reakciói esetében sem lehet konfliktusmentesen visszafordítani. Somlai Péter ezt tömören úgy jellemezte: „Ha az embernek gyereke van, akkor gyereke van... Ha az ember egyszer szülővé vált, akkor onnantól kezdve szülő.”ⁱⁱ

Az eddigieket együtt szemlélve azt kell mondanunk, hogy ez a váltás még a 22-25 évesek csoportjában is mindössze 25% esetében következett be. A náluk fiatalabbak körében pedig csak elvértve találunk olyanokat, akiket a másokért viselt felelősségvállalásuk alapján felnőttnek tekinthetünk.

A felnőtt státusznak a gyermeknevelés vállalásában tetten érhető indikátorát nem véletlenül találjuk ilyen alacsony előfordulásúnak. Szólóban természetesen elvértve vállalnak gyermeket a fiatalok, és házastársi, tartós párkapcsolati helyzetben igen kevesen élnek közülük. A megkérdezetteknek egészében véve is csupán 18 százaléka él tartós párhelyzetben (élettársi, vagy házassági kapcsolatban), és az életkor szerinti tagoltság mentén erősen eltérő arányokat találtunk. Ezt az összefüggést mutatja a következő ábra oszlopdiagramja:

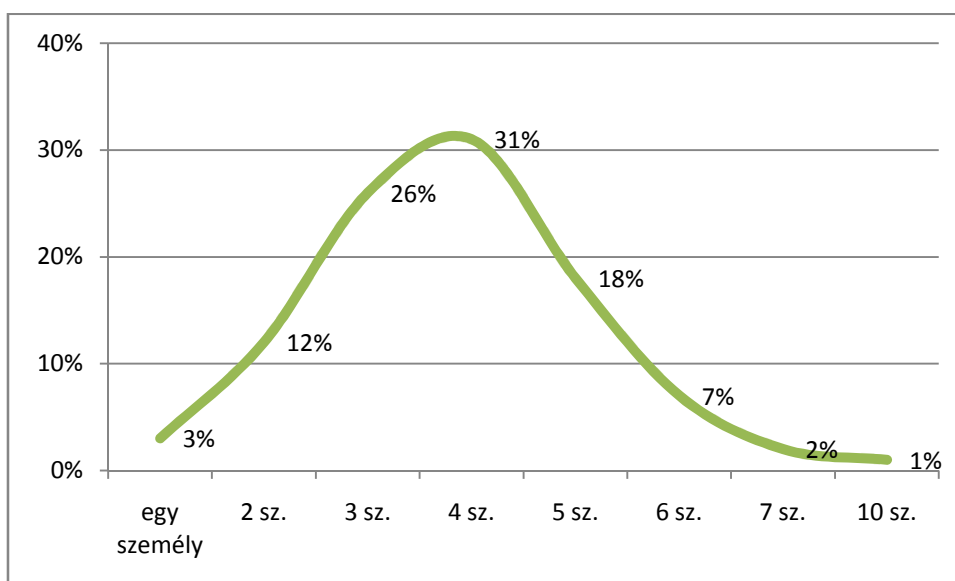
4. ÁBRA: TARTÓS PÁRKAPCSOLATBAN ÉL, AZ ÉLETKORI CSOPORTOK SZERINT (N = 250) iii

A legfiatalabb évjáratí csoportokban elvértve feltűnő párhelyzeteket egyértelműen a véletlen hatásának tekinthetjük. Elsőként a 22-25 év közöttiek esetében beszélhetünk arról, hogy körükben már számottevő arányban fordulnak elő párkapcsolatban élő fiatalok. Mindössze a legidősebb korcsoportban, a 25 év felettiek körében találunk ugrásszerű emelkedést. Még ebben az évjáratí csoportban sem éri el csoporthoz tartozók 50 százalékát a párhelyzetben élők súlya. Ilyen párkapcsolati arányok mellett az lenne a feltűnő, ha az első táblázatban látott, összesen 26 százaléknál magasabb arányban találnánk családjaikban gyerekeket.

Mint azt e fejezet elején említettük érdemi arányban a 2, 3, 4 és öt személyes háztartások fordulnak elő a megkérdezettek körében. A részletes tagolást feltüntető ábra a minta egészében tapasztalt családnagyság arányokat mutatja:

5. ÁBRA: A HÁZTARTÁSOKHOZ TARTOZÓ SZEMÉLYEK SZÁMA (N = 247)

A különböző nagyságú családok arányait feltüntető, balra eltolt haranggörbe két részre tagolható. Egy és hat személy között közel szabályos, markánsan balra, az alacsonyabb családháztartás létszámok irányába eltolt képet látunk. Ez a görbe a leggyakoribb, négytagú családok mellett az ennél kisebb, ill. az ennél nagyobb családháztartások előfordulását 41:28 százalékosnak mutatja. Ennek a féloldalasságnak megfelelően a görbe jobb oldalán az öt személynél nagyobb családok esetében csak 10 százalék alatti előfordulásokat látunk. Mindez az átfogó képnél tagoltabb elemzésekben olyan véletlenszerű eredményekhez vezetne, ami indokoltá teszi, ha ezeket a továbbiakban a négy személyes háztartásokkal összevonva kezeljük.

A családháztartások nagyságának tagoltságát több metszetben is megvizsgáltuk, ezek közül érdemi összefüggést a háztartások generációs szerkezete és a családokban együtt élők száma között találtunk. Ezt a kapcsolatot tartalmazza a második táblázat:

2. TÁBLÁZAT: A CSALÁDOK NAGYSÁGA, A HÁZTARTÁSOK GENERÁCIÓS SZERKEZETE SZERINT (N = 247, %) ^{iv}

		1 személy	2	3	4	4 felett	Σ
felmenő 2 generációs	n = 197	-	9	27	36	28	100
1 generációs	n = 29	28	45	10	7	10	100
2 generációs gyerekekkel	n = 12	-	8	42	25	25	100
3 gen. szülővel, gyerekekkel	n = 9	-	-	22	22	56	100
Σ		3	13	26	31	27	100

Az átlagtól markánsan eltérő cellatartalmakat ebben a táblázatban is kövér kiemelésekkel jelöltük. A kőszegi fiatalok legnagyobb csoportja – a szüleikkel két generációs háztartásban élő 199 személy – a családnagyság tagoltságát egészében véve meghatározónak bizonyult. Olyan kevéssé térnek el az összképtől, hogy csoportjukban egyetlen kiemelést sem kellett használnunk,

A generációs szerkezet többi csoportjában viszont szükségessé váltak a kiemelések. A gyermektelen, egy generációs háztartásokban az egy és a kétszemélyes családnagyság haladja meg jelentősen az átlagot. A gyermekükkel élő, kétgenerációs háztartásokban a domináns, háromszemélyes családnagyság éppen kétszerese az átlagos előfordulásnak. A kérdezettek legkisebb, mindössze kilenc személyes csoportjában, a háromgenerációs háztartásokban pedig a négy személynél is nagyobb családok kiugró súlyára kell figyelniük.

Táblázatunkban már ránézésre is igen erős keresztkapcsolatra utal a kiemelt cellatartalmak diagonális elrendeződése. A szignifikancia szintre utaló adatokat jegyzetben megadtuk, de ez még nem indokolná a táblán belüli keretes kiemelést. A kerettel jelölt tizenöt cella megkülönböztetése azért vált fontossá, mert az ide tartozó megkérdezettek (50 személyt átfogó) csoportjaiban zajlik a felnőtté válás hol harmonikus, hol ellentmondásokkal terhelt folyamata. Ők élnek abban az életfázisban, amelyben a saját háztartás megteremtése, vagy annak megoldhatatlansága és a gyermekvállalásról hozható súlyos döntések, egyaránt előfordulnak. Ezekben a csoportokban többen már döntöttek, vagy éppen döntési helyzetben élnek, néhányan még csak tervezgetik döntéseiket, mások pedig erős „öncenzúrával” tervezni sem mernek.

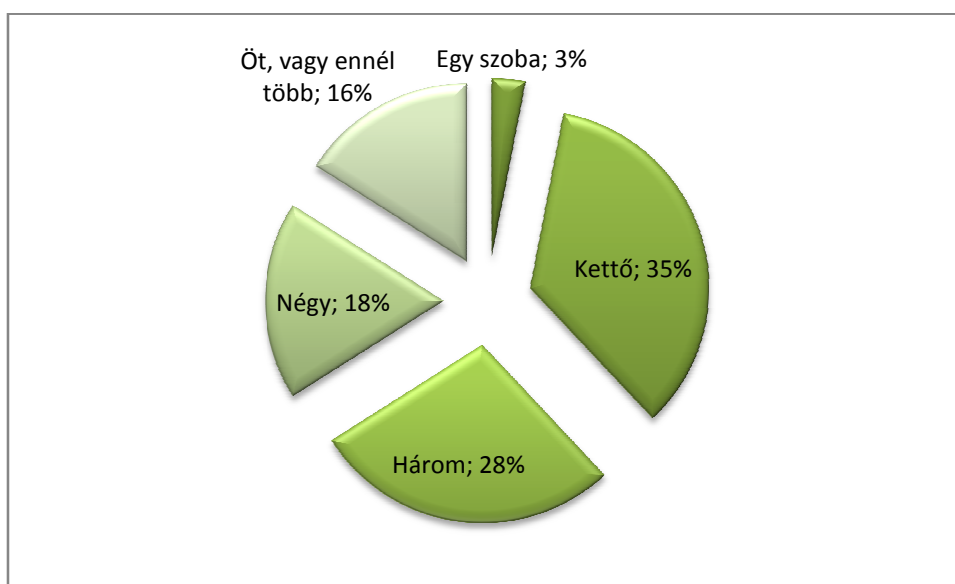
Amit a felnőtté válásról korábban írtunk, azt itt, az elhatárolt háztartásszerkezet csoportokban élük át mindennapos valóságként a kőszegi fiatalok, ez tette indokoltá kiemelésüket. A szüleikkel élő többség még

csak készül életének erre a szakaszára, esetleg nem is látja át, hogy az évek múlásával ehhez az életszakaszhoz kerül egyre közelebb.

Az eddigiek alapján azt kell mondanunk, hogy a kőszegi fiatalok jelentős többsége, objektív kényszerek nyomán még nem jutott el az önállósodás lehetőségéig, és csak igen kis részüket terheli a saját gyermekükért viselt ellátási, gondoskodási kötelezettség. Életprogramjuk fontos mozzanata, hogy olyan körülményeket hozzanak létre, amelyben ezt a felelősséget vállalhatják. E programnak kétségtávol az egyik legnehezebb része olyan lakáskörülmények kialakítása, amelyben a gyermekvállalás, és a személyes intimitás iránti igényeik egyaránt beteljesülhetnek. A megkérdezettek lakáshelyzetének vizsgálata során ez utóbbi szempontot is figyelembe vettük. Ennek megfelelően a lakások nagyságát, komfortosságának több összetevőjét és a lakáson belüli saját tér létét egyaránt vizsgáljuk.

A lakásviszonyok jellemzőinek köréből adatokkal rendelkezünk a lakó- és fürdőszobák számáról, az erkélyek, ill. teraszok, a kertek/tetőteraszok és a lakásokhoz/házakhoz tartozó garázsok léteiről, továbbá arról, hogy van-e a fiataloknak saját (döntően általuk használt) lakószobájuk. Adataink kisebb részét finommetszetekben is értelmeznünk kell, többségüket a főbb tendenciák bemutatásával tekintjük át. Következő ábránk a lakószobák számát ismerteti:

6. ÁBRA: LAKÓSZOBÁK SZÁMA A MEGKÉRDEZETTEK LAKÁSÁBAN (N = 249)

A megkérdezettek többsége arról számolt be, hogy lakásukban (házukban) tagolt lakóövezet van. És többnyire nem is éppen csak tagolt, hiszen 62 százalék a legalább három lakószobából álló otthonok aránya. Ezzel szorosan összefügg, hogy egyszobás lakásról/házról sokkal ritkábban (3%) szóltak a válaszok, mint négy-öt szobás (18, ill. 16 százalék) otthonokról. A hazai kutatási eredmények adatai szerint általános jelenség, hogy a fővárostól a kisebb települések felé haladva emelkedik a lakóingatlanok alapterülete és szobaszáma. Saját eredményeink sorából összevetésre alkalmasak a főváros „jobb” kerületei közé tartozó 14. kerületben,

Zuglóban megismert adatok, ahol az ott élők többsége akkor is zuglói lakos szeretne maradni, ha valamiért szívesen költözne másik lakásba.

Az egybevetés kedvéért nézzük együtt a két adatsort:

	Egy szoba	két szoba	három szoba	négy szoba	több szoba
Zugló 2007.	8%	47%	35%	7%	3%
Kőszeg 2009.	3%	35%	28%	18%	16%

Kőszegen a három szobából álló otthonokig minden lakásnagyság ritkábban fordul elő, mint Zuglóban, az ennél több lakószobából álló lakások viszont Kőszegen magasabb arányúak. Ez legalább annyit jelent, hogy a kőszegi fiatalok otthonai tagoltabbak, differenciáltabb lakáshasználat lehetőségét kínálják, mint amit a zuglói fiatalok körében megismertünk.

A komfortelemek vizsgálatát a fürdőszobával kezdtük. A három válaszhány miatt 247 megkérdezett választ használjuk. Valamennyien fürdőszobás lakásban élnek, és közülük 26 százalék dupla komfortos. Ezek elsősorban a magasabb szobaszámú lakások jellemzői. A lakások tagoltsága és a fürdőszobák száma közötti kapcsolatot a következő táblázat foglalja össze:

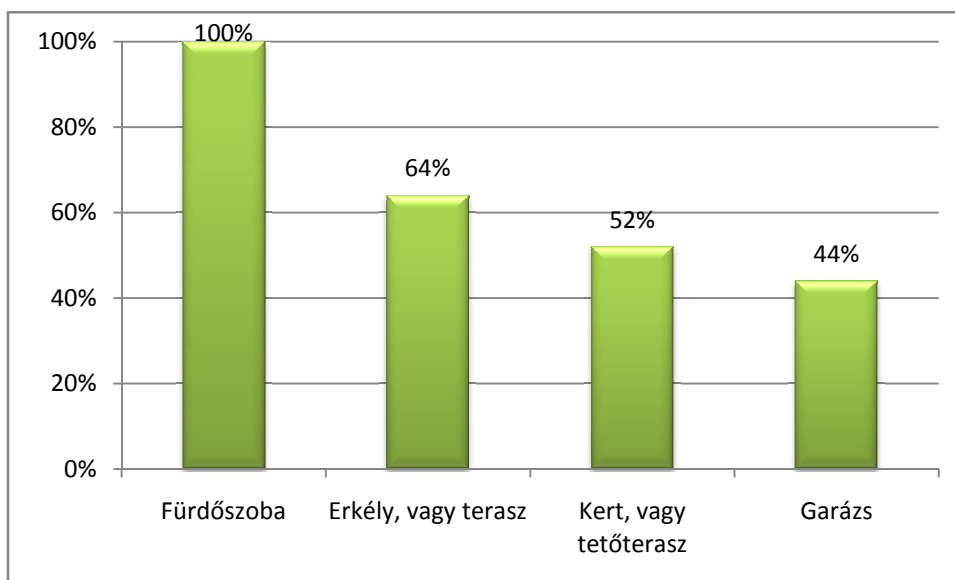
3. TÁBLÁZAT: A FÜRDŐSZOBÁK SZÁMA, A LAKÁSOK (HÁZAK) SZOBASZÁMA SZERINT (N = 246, %) ^v

	egy fürdőszoba	kettő	Σ
egy szoba n = 8	100	0	100
kettő n = 85	99	1	100
három n = 68	88	12	100
négy n = 45	47	53	100
négynél több n = 40	20	80	100
Σ	74	26	100

Táblázatunk alapján több mozzanatot kell kiemelnünk. Túl azon a már ismertetett tényen, hogy akik válaszoltak a kérdésre, valamennyien fürdőszobás otthonokban laknak. A legkevésbé tagolt lakásokhoz egyetlen kivételtől eltekintve egy fürdőszoba tartozik. Három lakószoba esetén még mindig csak elvétve találunk két fürdőszobát. Az ennél osztottabb otthonokat viszont többségükben dupla komforttal építették, vagy ilyenné alakították át. Mindez a törekvést jellemzi, hogy a tagoltabb lakásokban élő, nagyobb létszámú családok tagjai egyidejűleg több fürdőszobához férhessenek hozzá.

Ezt követően a további komfortelemekkel együtt akarjuk kezelni a fürdőszobákat, ezért beérjük a kétpólusú megközelítéssel van fürdőszoba egy fiatal lakásában vagy nincs. Ugyanúgy, mint az otthonok kényelmét, használhatóságát emelő, további lakástartozékok esetében. A fürdőszoba, az erkély vagy terasz, a kert vagy tetőterasz, és a garázs előfordulását közös oszlopdiagramon mutatjuk be:

7. ÁBRA: A LAKÁSOK (HÁZAK) KÉNYELMÉT SZOLGÁLÓ KOMFORTELEMEK ELŐFORDULÁSA

Az összképről azt kell mondanunk, hogy nem csak a fürdőszobák előfordulását tekinthetjük kedvezőnek, hanem a figyelemmel kísért további komfortelemek is magas arányban tartoznak a megkérdezettek otthonaihoz. Még a jellegzetesen hiánycikknek számító garázs is a lakások/házak közel felében a családok rendelkezésére áll. Ez nem csak a járművek állapotának megkímélését teszi lehetővé, de azzal is növeli a komfortosságot, hogy sokféle tárolási célra is alkalmas helyet biztosít a családoknak.

Az így áttekintett alaphelyzet arról még nem ad felvilágosítást, hogy ezen belül egy-egy lakásban a négy figyelemmel kísért komfortelem összeadódó hatása mennyire teszi kényelmesebbé, használhatóbbá a megkérdezettek otthonait. A megkérdezettek különböző csoportjainak összehasonlításához olyan mérőszám szükséges, amely egyetlen adattal jellemzi a fenti ábra oszlopaiban megjelenő információkat. Ezt a követelményt a négy komfortelem előfordulásának átlaga (\bar{x}) minden szempontból megfelel. Ez a mutató elméletileg 0 és 4 közötti értékeket vehet fel és képes a mintában szereplők csoportjainak tömör jellemzésére.

Négy komfortelem előfordulása, a szobaszám szerint ($N = 249, \bar{x}$)

szobaszám:	1	2	3	4	4 felett	együtt
N szobaszámonként	9	87	69	45	39	249
komfortelemek	1,30	1,92	2,58	3,45	3,37	2,59

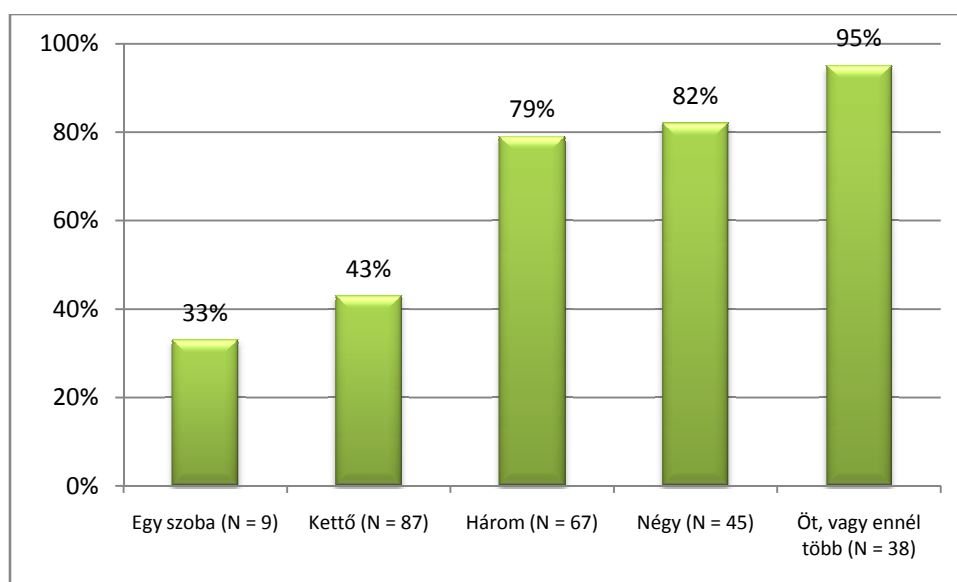
A lakások/házak komfortelemeinek együttes előfordulását jellemző mutató a szobaszámok emelkedése mentén a négyszobás otthonokig egyre nagyobb lépésekkel emelkedik. Az ennél nagyobb szobaszámok esetében viszont már nem találunk érdemi eltérést. Az ötszobás vagy ennél is tagoltabb otthonokhoz praktikusán azonos mértékben tartoznak a vizsgált komfortnövelő lakáselemek, mint amit a négyszobás lakásoknál láttunk. Ez azt jelzi, hogy már a négyszobás lakások/házak esetében is szinte mindent megépítettek, kialakítottak lakóik azokból a komfortelemekből, amelyeket kutatásunk során figyelemmel kísértünk. És ez a

megkérdezettek 34 százalékára jellemző, amit a magyar körülmények ismeretében méltán tekinthetünk magas aránynak.

A lakáskörülmények közül még egy olyan mozzanatot vizsgáltunk, amelynek szerepe lehet az otthonosság kialakításában. Ez a saját (vagy döntően a megkérdezett által használt) szoba. Nézzük, mennyire áll rendelkezésre a kőszegi fiatalok lakásaiban olyan tér, amely az eltérő mértékű, de mindig meglévő családi nyilvánosság mellett is a saját „felségterület” intimitását nyújthatja. A kérdésre válaszoló 248 megkérdezett 67 százaléka állította, hogy lakásukon belül van saját szobája, 30 százalékuk egy családtaggal közös szobát használ, és csak három százalék állította, hogy több családtaggal közösen használt szobája van otthonukban.

Ez a lehetőség természetesen nem azonos mértékű a különbözőképpen tagolt lakások esetében. A szobaszám mentén már csak a saját szoba lehetőségét vizsgáltuk, hiszen ilyen lakásban él a megkérdezettek jelentős többsége. A szobaszám és a saját szoba összefüggését az alábbi oszlopdiagram szemlélteti:

8. ÁBRA: A SAJÁT SZOBA BIZTOSÍTOTT, A LAKÁSOK (HÁZAK) SZOBASZÁMA SZERINT (N = 249, %) ^{vi}

A lakások szobaszáma mentén a saját szoba előfordulási arányai a háromszobás lakásokig jelentős lépésekkel emelkednek, majd az ennél több szobából álló otthonoknál már csak kisebb ütemben nőnek. Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy a háromszobás vagy ennél is tagoltabb lakásokban élő megkérdezettek domináns többségének rendelkezésére áll a családon belüli intim szféra. A különböző szobaszámokra jellemző elemszám alapján az is egyértelmű, hogy a kőszegi fiatalok jelentős hányada (62%) ilyen lakásokban lakik.

A lakásviszonyok jellemzéséből nem hagyhatjuk ki a családok generációs szerkezetének és a saját szoba adottságának összefüggését. A saját szoba arányin túl beillesztettük a komfortelemek átlagát tartalmazó mutatót is. Így együtt szemléltethetjük, hogy a négy családszerkezet típust milyen mértékben jellemzi az önálló szoba használata, és milyen összetettségű komfort

Van saját szobája, a család generációs szerkezete szerint (N = 247, %, x) ^{vii}

		saját szoba	komfortelemek (x)
felmenő két generációs családban	n = 196	74	2,74
1 generációs	n = 30	50	1,98
2 generációs, gyerekekkel	n = 12	17	1,99
<u>3 generációs, szülővel, gyerekekkel</u>	<u>n = 9</u>	<u>56</u>	<u>2,45</u>
Σ		67	2,60

A két szempontú táblázat nyomán egyértelmű, hogy a családháztartás generációs szerkezetével erősen összefügg mindkét figyelemmel kísért jelenség. Elsőként azt kell kiemelnünk, hogy mindkét szempontból a szüleikkel élő, gyermektelen fiatalokat találtuk a legjobb helyzetben. Csoportjuk súlya olyan magas a teljes mintában, hogy eredményeink egészét is nagymértékben meghatározza.

Náluk csak kevéssel rosszabbak a háromgenerációs háztartásokban szüleikkel és gyermekeikkel élő fiatalokra jellemző adatok. Ez a csoport viszont a teljes minta legkisebb részét alkotja, így viszonylag jó körülményeik alig befolyásolják az összképet.

Az önálló háztartásban élő megkérdezettek közül a gyermekteleneknek jelentősen gyakrabban van saját szobájuk, mint a gyermeket nevelő fiataloknak. A komfortelemek mutatója ebben a két csoportban egyaránt jelentősen elmarad a minta egészét jellemző átlagtól. A csoportnagyságok alapján azt mondhatjuk, hogy az átfogó adatokra közepes mértékű hatást gyakorolnak.

Ezek az adatok együttvéve azt jelzik, hogy a kőszegi fiatalok addig élnek a legjobb lakásviszonyok között, ameddig nem szánják el magukat a saját háztartás megteremtésére. Amikor viszont elhagyják a szülői házat, az eddig megszokottól rosszabb lakásviszonyok közé kerülnek. Jó esetben ez a visszalépés csak átmeneti, mert az első saját lakásból előbb-utóbb továbbléphetnek egy jobb feltételeket biztosító otthonba. Azért fogalmazunk feltételes módon, mert az első önálló otthonból visszatérhetnek szüleik lakásába. Tegyük hozzá: főleg azok, akik időközben nem váltak szülőkké.

SAJÁT GENERÁCIÓ, BARÁTOK, TÖRZSHELYEK A KAPCSOLATTARTÁSBAN

A megkérdezettek közül mindenkinek volt véleménye arról, hogy mely korosztályok tartoznak saját generációjához. A 250 fiatal válaszainak megoszlását így jellemezhetjük:

Milyen életkorúakat tartanak a saját korosztályuk tagjainak (N = 250, %)

14 év alatt	14-17	18-21	22-25	26-29	29 év felett
2	23	20	29	17	9

A fenti adatsor szélső kategóriáiban (a mintába tartozóknál ifjabb, és idősebb generációs határoknál) élesen eltérnek a fiatalok válaszai. Elvértve találtunk 14 évnél fiatalabb válaszokat, ugyanakkor a felső kormetszésnél idősebbeket kilenc százalék jelölt korosztályához tartozónak. Ez a válaszadói magatartás jelzi, hogy a megkérdezettek inkább az életkorban felfelé igazodnak, ha generációjuk életkorát kívánják meghatározni. Az életkori csoportok és a korosztályhatárról megismert válaszok összefüggését ismerhetjük meg a következő táblázat alapján:

4. TÁBLÁZAT: A SAJÁT KOROSZTÁLY MEGHATÁROZÁSA, ÉLETKORI CSOPORTOK SZERINT (N = 249, %) viii

	14 év alatt	14-17	18-21	21-25	26-29	29 év felett	Σ
14-17 éves	5	65	22	8	-	-	100
18-21 éves	-	7	45	40	8	-	100
22-25 éves	-	-	7	63	22	8	100
26-29 éves	-	-	2	12	49	37	100
Σ	2	23	20	29	17	9	100

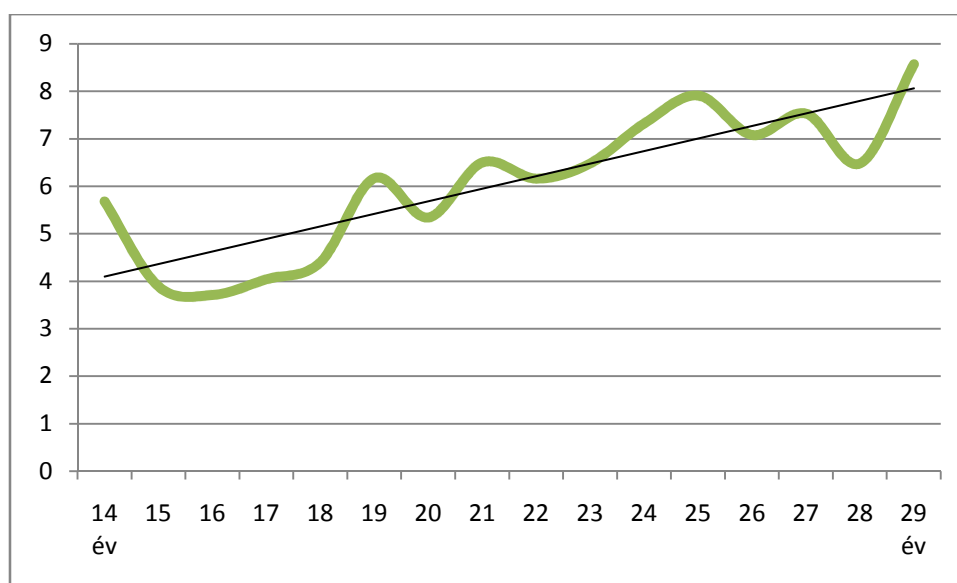
Az fenti táblázatban minden életkori csoport esetében kövér kiemelések jelzik a leggyakoribb válaszokat. A diagonálisan végigfutó arányok azt mutatják, hogy a megkérdezettek valamennyi korcsoportjában elsősorban azt tartják magától értetődőnek, hogy generációjuk a velük egykorúakból áll. És egyben azt is jelentik, hogy a „saját generáció” nem üres absztrakció a számukra, döntően az életkorban legközelebb állókkal vállalnak korosztályi közösséget. Ennek a közösségvállalásnak van egy „életkori gettó” karakterű következménye is. Szűkre szabja azt az életkori metszetet, amelyben kialakul a mintakövetés, az ideálok és a viselkedésminták átvétele.

A követhető, átvehető minták lehetséges körét tágíthatja a válaszokban tettenérhető, következő tendencia, amelyre a szürke alaptónusú cellák adatai utalnak. A csoportonként második leggyakoribb válasz minden esetben az életkorban közvetlenül felettük járókra mutat. Azt jelzi, hogy a megkérdezettek nem csak egészében véve, de életkor szerint tagolva is „felfelé igazodnak”, a kevésbé idősebbekkel szívesen vállalnak generációs közösséget. Találunk fiatalabb életkorúakat megjelölő válaszokat is, de lényegesen kisebb arányban.

Ez utóbbi tendencia alapján azt mondhatjuk, hogy a kőszegi fiatalokban erős késztetés él a pár évvel idősebbekkel való közösségvállalásra is. Ez minden korosztályból elsősorban azokat jellemzi, akik az életkorban előttük járók törekvéseiben, élethelyzeteiben olyan mozzanatoknak látnak, amelyek előbb-utóbb őket is jellemezhetik. Úgy gondoljuk, hogy az ilyen „felfelé igazodás” semlegesítheti a fiatalok körében kialakult életkori gettó hatásait. Az idősebbekre mutató válaszarányok éppen abban a két korcsoportban a leggyakoribbak (40, ill. 37%), amelyben a leggyakoribb az első munkahely megszerzése. Egyrészt azok körében, akik a középfokú végzettség megszerzését követően nem tanulnak tovább, és rövidebb-hosszabb keresgélés után sikerül elhelyezkedniük. A munkahelyszerzési törekvések második hulláma a 25. életév betöltése után jellemző, amikor már a felsőfokú végzettségűek is mind többen meglik helyüket a munkaerőpiacon.

Következő lépésként bemutatjuk, hogy a saját generáció életkoráról megismert, gyakran életkortól-életkorig megjelölt válaszaiból milyen sávszélesség adódott a különböző korú fiatalok esetében. A válaszokban átfogott évjáratok számából átlagot (\bar{x}) számítottunk, amely alkalmas arra, hogy minden életkort vagy életkori csoportot egyetlen, összehasonlítást is lehetővé tevő adattal jellemezzen. Az egyes életkorokhoz tartozó adatoknak a trendvonal körüli 5,64 és 8,56 közötti hullámozását a következő diagram ábrázolja:

9. ÁBRA: A GENERÁCIÓS SÁV SZÉLESSÉGE, ÉLETKOR SZERINT (N = 250, \bar{x})

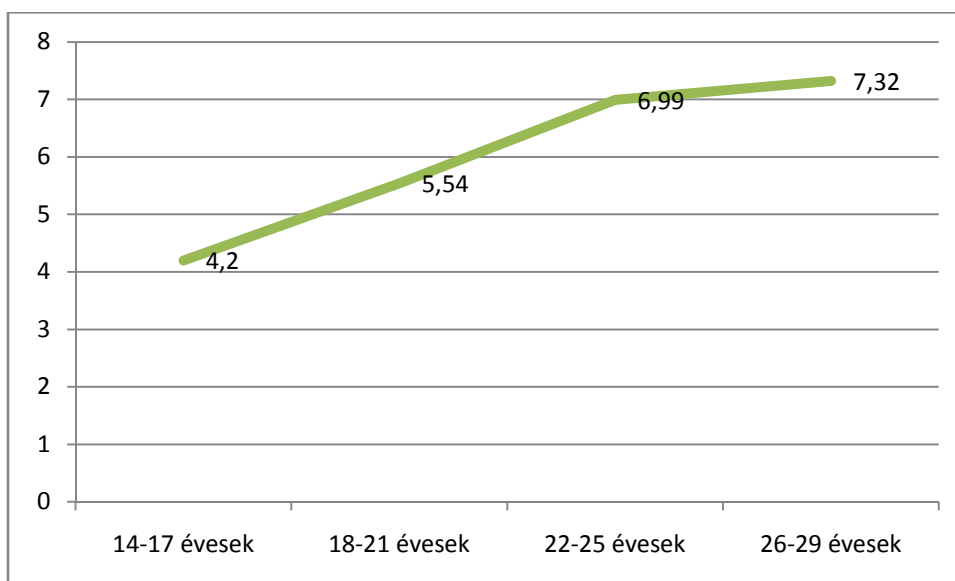

A válaszokból megismert sávszélesség finomszerkezetét szemlélve láthatjuk, hogy a tendenciájában szélesedő életkori sáv korántsem egyenletesen nyílik, és a trend az évjáratok kisebb-nagyobb kilengéseit összegző egyszerűsítés. Az életkor és a sávszélesség kapcsolatát követhetőbbé tettük a négy életkori csoportra jellemző átlagokból megrajzolt grafikonnal.

A négy korcsoporthoz tartozó grafikon adatai jól érzékeltetik, hogy az életkori sáv a 25. életévig egyenletesen szélesedik, az ennél idősebbek látóterében pedig már nagyjából azonos mértékben szóródnak a saját generációnak tartott életkorok. Ez a fordulópont azt jelzi, hogy hozzávetőleg eddig az életkorig tart az a

folyamat, amelyben a fiatalok kapcsolatrendszerébe bekerülnek az egyre idősebbek. Innen kezdve már stabilizálódnak a korosztályuk terjedelméről szóló álláspontjaik.

10. ÁBRA: A GENERÁCIÓS SÁV SZÉLESSÉGE, ÉLETKORI CSOPORTOK SZERINT (N = 250, x)

A „saját korosztály” konkrét tartalmát jelzi az, ahogyan megkérdezettek a generációjukhoz tartozó barátaikról beszámoltak. Csak nyolc fiatal állította, hogy nincsenek barátai a saját korosztályában. Ennek nyomán 242 megkérdezett baráti körének terjedelmét ismertethetjük. Az összképet az alábbi adatsorral foglalhatjuk össze:

Hány barátja van a saját korosztályában (N = 242, %)

1 barát	2-3	4-5	6-10	11-20	20 felett
7	24	28	27	9	5

A válaszokból kirajzolódó alaphelyzethez egyetlen megjegyzést kell fűznünk. A megkérdezettek nagy valószínűséggel a „barátok” kifejezést jó vagy közeli ismerősnek értelmezték. Azért kell erre gondolnunk, mert azokban a kutatásokban, amelyekben a barátokat a titoknélküliséggel, a nehéz helyzetekben várható segítséggel meghatároztuk, ezeknél az arányoknál sokkal többen számoltak be egy-öt barátról, és sokkal kevesebben ötnél többről. Amikor erre nem volt módunk, akkor pedig a mostani válszamegoszláshoz közeli eredményeket láttunk. Ezért a válaszokat azzal a megszorítással kell kezelnünk, hogy most nem a mélyen elkötelezett, érzelmi színezettel átszőtt kötődésekről szólnak a válaszok.

A számításba vehető, szocio-demográfiai kérdésekkel készült kereszttáblázatok nem mutattak érdemi eltéréseket a megkérdezettek baráti körének terjedelmében. Korábbi tapasztalataink alapján feltételeztük, hogy egy másik csoportképző tényező, a törzshelyek mentén érdemi eltéréseket találhatunk. Ez a hipotézisünk

csak töredékesen bizonyult tarthatónak. A húsznál több barátáról szóló válaszok arányai valóban jelentősen eltérnek a törzshelyekről szóló „több is, az egy, és az egy sem” válaszok mentén. De kizárólag a legszélesebb baráti körrel szóló válaszok esetében. Így értelmetlen lenne a teljes kereszt táblázat bemutatása. Ebből az összefüggésből egyetlen adatsort emelünk ki, azt, amelynél valódi különbséget találtunk:

5. TÁBLÁZAT: HÚSZNÁL TÖBB BARÁTJA VAN A KOROSZTÁLYÁBAN, A TÖRZSHELYEK SZERINT (N = CSOPORTONKÉNT VÁLTOZÓ, %)

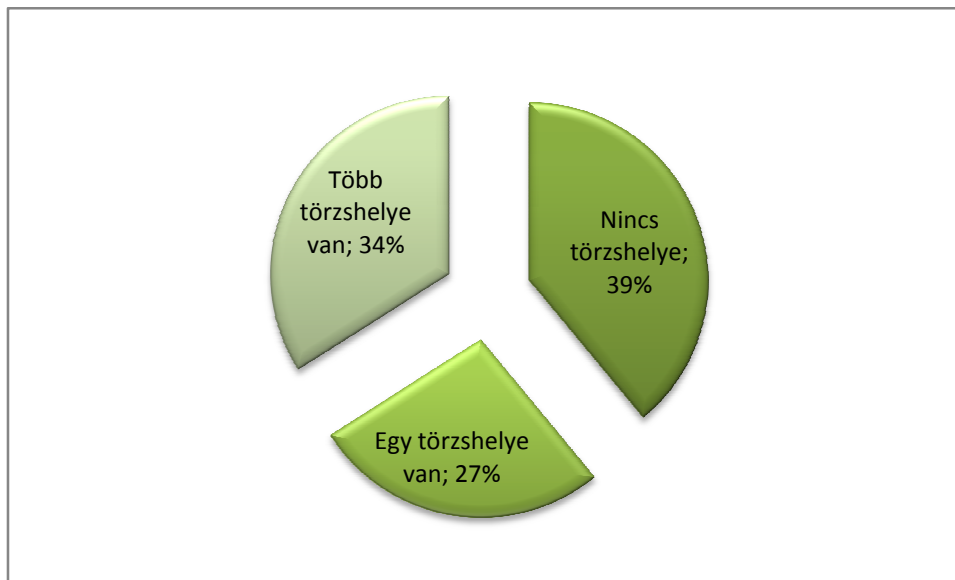
	20 felett
több törzshely n = 82	9
egy törzshely n = 69	4
egy sincs n = 93	1
Σ 244	5

A kövér kiemelésekkel azt jeleztük, hogy nagy különbséget találtunk a törzshelyeikről eltérően beszámoló fiatalok kiterjedt baráti körének arányában. De csak a baráti kör e sávjában. A kevesebb barátira utaló válaszok már korántsem térnek el ilyen markánsan a törzshelyek szerint képzett csoportokban. A forrástáblázat adatait a statisztikai ellenőrzés nem is mutatta szignifikánsnak.

Mindezeket együtt mérlegelve csak azt állíthatjuk, hogy a törzshelyek léte, vagy nem léte és a széles baráti kör előfordulása között látunk kapcsolatot. Ugyanakkor nem tudjuk megmondani, hogy a több törzshely révén alakul ki a széles baráti kör, vagy a széles baráti kör hatására jut el valaki több, rendszeres találkozóhelyre.

Kutatásunk megtervezésekor fontosnak tartottuk a fiatalok kapcsolati terepeinek több szálú vizsgálatát. Ezek egyik összetevője az éppen most érintett törzshelyek kérdésköre. Mire törekedtünk e téma megközelítésével? Áttekintést akartunk szerezni arról, hogy egyáltalán vannak-e olyan társas terepei a Kőszegen élő fiataloknak, ahol előzetes egyeztetés nélkül is számíthatnak azok jelenlétére, akik számukra fontosak. Az ilyen találkozóhelyről beszámoló esetében tisztázni kívántuk lakóhelyük és a stabil találkozóhelyek távolságát. Végül a legfontosabb törzshely ingyenességét vagy a szabadidőiparra jellemző térítési karakterét. Elsőként a legáltalánosabb közelítés eredményét, a stabil kapcsolati helyek létét tekinti át a következő kördiagram:

11. ÁBRA: VANNAK-E TÖRZSHELYEI A MEGKÉRDEZETTEKNEK (N = 250, %)

Elsőként azt kell leszögeznünk, hogy a kőszegi fiatalok érdemi többségének legalább egy olyan találkozóhely áll a rendelkezésére, ahol számíthatnak arra, hogy egyik-másik jó emberükkel találkozhatnak, ha előzetes egyeztetés nélkül odamennek. A stabil társas terepek 61 százalékos előfordulását méltán magasnak nevezhetjük, hiszen vannak összehasonlításra alkalmas adataink. Budapesten 1000 személyes reprezentatív mintán végzett kutatásban 1999. őszén a 14-20 éves fiataloknak 40 százaléka mondta, hogy van egy vagy több törzshelye. Ugyanezt 2007. tavaszán, 600 személyes zuglói reprezentatív kutatás során a 14-29 év közötti fiatalok körében csak 29 százalék állította. E két adat fényében azt kell mondanunk, hogy a kőszegi fiatalok lényegesen gyakrabban élhetnek a stabil találkozóhelyek adta lehetőségekkel, mint amit korábban más terepeken megismertünk.

Nyilvánvaló, hogy a napjainkra szinte minden fiatal rendelkezésére álló mobiltelefon használata sokukat megóvjá a „vakrepülés” okozta csalódásoktól, nem feltétlenül kell nekiindulniuk a nagyvilágnak előzetes egyeztetés nélkül. Ezen túl az internet széles körben lehetőséget ad a személyes találkozás nélküli kapcsolattartásra, a fórumok, blogok, különféle céllal működtetett közösségi portálok révén. Ezek együttesen egészen mássá teszik a kapcsolattartásra alkalmas helyek szerepét. Többek szerint lényegesen kisebb a jelentőségük, mint a mobiltelefon és az internet előtti időkben.

Mi úgy gondoljuk, hogy a bejáratott törzshely olyan funkciókat is hordoz, amelyeket nem váltanak ki az új eszközök. Az otthonosságot, az adott helyen megforduló személyek hanghordozását, egy-egy örömteli vagy bosszús gesztusuk utánozhatatlan, vagy éppen előszeretettel kifigurázott mozgulatsorait, a személyektől elválaszthatatlan mimikát, egyszóval az otthonosságot. Ez sokszor nem a legdrágább infrastruktúrán múlik, hanem azon, hogy az oda járók közös élményeik révén előbb-utóbb sajátjuknak tekintik a terepet, szokásokat, hagyományokat hoznak létre. Nem programként megfogalmazott „hagyományteremtő” eseményeknek köszönhetően, hanem sokszor annak alapján, ahogyan összevetnek egy csoport jelbeszédének ismétlődő mozgulatai közben. Mondjuk egy mások számára megfelfejthetetlen, félúton megállított kézfogással. Olyan apróságokkal, amelyeket csak a beavatottak ismernek. Együttvéve azt tartjuk, hogy a különböző

kapcsolatszervezési lehetőségek nem hierarchikus, hanem egymást kiegészítő rendszert képeznek. Ennek egyik eleméről láttuk, hogy a kőszegi fiatalok többségének vannak ilyen lehetőségei.

Az összképen belül, a csoporteltérések vizsgálata során kevés eltérést találtunk. A demográfiai változók többsége mentén nem beszélhetünk érdemi eltérésekről. Kivételt képez a megkérdezettek neme. Az itt talált csoportkülönbségeket tekinti át a következő táblázat:

6. TÁBLÁZAT: VAN-E TÖRZSHELYE, NEMEK SZERINT (N = 249, %) ix

	van több is	egy van	nincs törzshelye	Σ
férfiak	41	29	30	100
nők	26	25	49	100
Σ	34	27	39	100

A hat cella közül kettőre utalnak a kiemelések. Azokra, amelyekben az átlagot jelentősen meghaladó értékeket találunk. A diagonális elrendeződésű, kiemelt arányok arra figyelmeztetnek, hogy a megkérdezett férfiak és nők érdemi mértékű eltérésekkel számoltak be arról, hogy van(ak)-e stabil találkozóhelyeik. A férfiakat átlag feletti arányban jellemzi, hogy több törzshelyük is van, a nőknek viszont az átlagnál gyakrabban egyáltalán nincs ilyen találkozóhelyük.

Ezek az arányeltérések az jelzik, hogy a korábban látott, kedvező összképen belül számottevően eltérnek a férfiak és a nők kapcsolattartási lehetőségei. Mint sok más életszférában, a személyességet jelentő törzshelyek esetében is tettenérhető a férfiak előnyösebb helyzete.

A felvétel alacsony elemszáma nem teszi lehetővé, hogy a generációs szerkezet mentén elkülöníthető alcsoportok arányait is megbízhatóan kezeljük, de egy részmozzanatot mégis megemlítsünk: A megkérdezettek legnagyobb csoportjában, a 197 személyből álló, szüleikkel kétgenerációs háztartásokban élő fiatalok körében, az egészében véve is magas (61%) arányt némileg meghaladja a törzshelyekről számot adó fiatalok súlya. Ennek a csoportnak az összkép kialakításában nagyobb a szerepe, mint a további három, összesen 51 személyből álló családháztartás típusban élő fiataloké. Feltételezzük, hogy a stabil találkozóhelyekre elsősorban a szüleikkel élő, gyermektelen fiatalok járnak, de álprecizitás lenne részünkről, ha ezt az összefüggést számszerűen kívánnánk elemezni.

A stabil kapcsolati terepek jellemzőit két megközelítéssel vizsgáltuk. Elsőként a lakóhelytől való távolság szerint, majd abból a szempontból, hogy vajon mi jellemzi hozzáférhetőségüket, ingyenesen vagy pénzért látogathatóak. Ezen belül arra is figyeltünk, hogy közterületet használnak találkozóhelyként, vagy pedig valamely intézmény, kereskedelmi egység részeként elérhető terepet.

A megkérdezettek lakásához viszonyító kérdés válaszai ezt az alaphelyzetet mutatták:

Az egyetlen vagy a legfontosabb törzhely és a lakóhely távolsága (N = 152, %)

gyalog pár percre a lakásától	48
lakásától távolabb, de a városban	48
<u>a városon kívül</u>	<u>4</u>
Σ	100

Az alapmegoszlás sor értékei azt jelzik, hogy a legtöbb megkérdezett mintegy lakása közeli kiterjesztéseként használja törzhelyét. Azt a személyes kapcsolati rendszert, amelyben jól érzik magukat a fiatalok még akkor is nehéz beszoktatni a szülőkkel közös lakásba, ha sokuknak van saját szobája. Emlékeztetőül: a megkérdezettek 83 százaléka a szüleivel él, és 67 százalék mondta, hogy van saját szobája. A súrlódások akkor a legkönnyebb kivédeniük, ha kapcsolataikat házon kívül tartva, tehermentesítik szüleik otthonát.

Ezek az arányok igen kis eltéréssel bármely demográfiai csoportra jellemzőek. Statisztikai hitelességű alcsoport eltéréseket nem találtunk, így elmondhatjuk, hogy az összkép és annak csoportok szerinti tagoltsága igen közeli. A keresztábrázolatokban még kiemelésre méltó adatcsoportokat sem tudtunk elkülöníteni.

Az egyetlen vagy legfontosabb törzhely karakteréről ugyanazt a 150 fiatalt kérdezhettük, akiket stabil találkozóhelyük és lakásuk távolságáról. Adataink szűkössége miatt ebben az esetben is abba a korlátba ütközünk, hogy részleteket, csoporteltéréseket csak az álprecizitást, fogalmazzunk keményebben: a látszattal zsonglőrködő bűvészkedést vállalva értelmezhetnénk. Ezt nyilvánvalóan nem tehetjük, így be kell érünk az összkép jellemzésével. Azt viszont megtehetjük, hogy eredményeinket egybevetjük a két évvel korábbi zuglói kutatásunk tapasztalatainak azonos adataival. A válaszok megoszlása ezt mutatta:

Az egyetlen vagy a legfontosabb törzhely karaktere Kőszegen és két évvel korábban Zuglóban

(N = 150, ill. 174, %)

	<u>Kőszeg 2009.</u>	<u>Zugló 2007.</u>
vendéglátóhely	55	25
<u>szabad téren van</u>	<u>26</u>	<u>29</u>
játéktér, diszkó	5	19
művelődési ház	5	5
bevásárlóközpont	3	12
védett, fedett közterület	1	4
<u>egyéb helyek összesen</u>	<u>5</u>	<u>6</u>
Σ	100	100

A válaszok sorozatában cezúrával elkülönítettük a sor első két tagját. A találkozóhelyeknek azt a két típusát, amelyeket mindkét kutatásban a legjellemzőbbnek találtunk. Ezeket bizvást nevezhetjük a stabil találkozóhelyek felsőházának. Mindkét településen ebbe a sávba tartozik a válaszok több mint fele. Kőszegen még ezen a sávon belül is kiemelt fontosságúnak tekinthetjük a különféle vendéglátóhelyeket, hiszen ezek súlya önmagukban is meghaladja az 50 százalékat. Ez nagyobb, mint Zuglóban a teljes felsőházi sáv terjedelme. Ezeknek az arányeltéréseknek az értelmezésére is csak feltételes módban vállalkozunk.

Úgy véljük, hogy a megkérdezett fiatalok pénztárcája Kőszegen inkább elviseli az ilyen helyeken szokásos (akár szerény) fogyasztás költségeit, mint Zuglóban. Azt is feltételezzük, hogy a kiterjedt és meglehetősen tagolt zuglói városszerkezet több olyan közterületi találkozási lehetőséget kínál, mint amit Kőszegen a fiatalok erre alkalmasnak tartanak. Nagy valószínűséggel állíthatjuk, hogy Kőszegen, amely magán viseli a kisváros karakterjegyeit, a szabadtéren fellelhető, és kötetlen együttlétekre alkalmat adó helyek egyben a kisvárosi nyilvánosság tipikus vonásait is hordozzák. Egyebek mellett azt, hogy az ilyen terepeken találkozó fiatalok sokkal inkább „szem előtt” vannak, mint akik Zuglóban a közterületeken találkoznak társaikkal. Ezekben a következtetésekben az is megerősíthet bennünket, hogy a 2006-ban elsősorban kvalitatív módszerekkel végzett megyei ifjúságkutatás eredményei szerint a fiatalok bár szeretnének közösségi életet élni, a megfelelő közösségi helyek hiányoznak. A kőszegi fókuszcsoportos beszélgetésen elsősorban kocsmákat-vendéglátóhelyeket említettek, így a Poncihtert, a Rocco-t, vagy a Salvadort. Elmondásuk szerint ezeken kívül nem igazán vannak olyan közösségi helyek, amelyekbe rendszeresen és gyakran eljárának és jól éreznék magukat, ráadásul ezek meg is osztják a fiatalokat, van akinek egyik, van akinek másik a törzshelye.

A városszerkezet a zuglói ifjoknak (főleg a fiatalabb évjáratokhoz tartozóknak) a közterületi elvonulás lehetőségét jobban biztosítja, mint Kőszegen. Azt máskor is tapasztaltuk, hogy a kifejezetten nagy forgalmú, nyilvános terepek néhány személyes társaságoknak szinte az észrevehetetlenséget kínálják. Ez a látszólagos ellentmondás úgy működik, hogy forgatagban szinte terepszínűvé lehet válni. Azt gondoljuk, hogy ez Kőszegre nem jellemző, ez is hozzájárul a találkozóhelyek sorrendjének felcserélődéséhez.

A cezúra alatt olyan törzshelyeket találunk, amelyeket az eddigieknél lényegesen ritkábban említettek a megkérdezettek. Most is, és két évvel korábban Zuglóban is. Ha az arányokra figyelünk, akkor azt kell mondanunk, hogy az ilyen találkozóhelyek a fiatalok kapcsolattartásában, esetleg kapcsolatépítésében összehasonlíthatatlanul kevesebb szerephez jutnak. Kőszegen ezeket praktikusán nem is tekinthetjük igazi lehetőségeknek, Zuglóban is csak a játéktermek, diszkók, ill. a bevásárlóközpontok kínálnak egy-egy szűk kör számára találkozási alkalmakat.

Meg kell említenünk, hogy az ifjúkornak ebben a szakaszában előbb-utóbb kikerülhetetlen életprogrammá lesz a felnőtté válás. Azokkal az új jelenségekkel együtt, amelyekről már korábban írtunk. A fiatalok a visszafordíthatóság lehetőségeivel élve is megfogalmazzák ideáljaikat, és ha módjukban áll kipróbálják, hogy azok beválnak-e vagy sem. Nyilvánvalóan gyakran feszültségekkel, elképzeléseik kudarcaival, és kényszerű újrafogalmazásával. Ilyen folyamatok során a hasonló korú, hasonló helyzetű társak csoportjai olyan védőhálót jelenthetnek, amely elfogadó közeget, önbizalmat és bátorítást nyújthat az ifjoknak. Az erre alkalmas terepek, intézmények jóval szélesebb funkciósort hordozhatnak, mint a törzshelyek. Az ilyen, többféle szerepre is alkalmas társas terepek iránti igényekkel, és ezek elérhetőségével foglalkozunk tanulmányunk következő fejezetében.

SZÜKSÉGLET ÉS ELÉGEDETTSÉG A HELYI KAPCSOLATI TEREPEKKEL

Kutatásunkban hét kapcsolati terepről kértük a fiatalok ítéleteit. Köztük három funkciópárról és hetedikként egy sajátos szerepkörű társas terepről. Ezek mindegyike egy-egy eltérő nyitottságú és funkciójú intézményként jelent meg kérdőívünkben. Mindegyikről két ítéletsor, egy szükséglet és egy megvalósulás skála használatával mondhatták el álláspontjukat a megkérdezettek. A kérdőívet kiegészítő osztályozókártyán az iskolai osztályzatokhoz hasonló 1 és 5 közötti válaszlehetőségekkel mondhatták el véleményüket a fiatalok. A válaszokat a szükséglet és megvalósulás indexek kiszámítása előtt egy skálafokkal csökkentettük. Ezzel elértük, hogy a besorolások átlagai (\bar{x}) a grafikus ábrázolásban nem az 1,00, hanem a 0 skálafoknál induljanak. Ez megfelel a válaszok tartalmának, hiszen az alsó besorolási lehetőségek: „a teljesen felesleges”, ill. az „egyáltalán nem tartja megfelelőnek” valójában a semmi megfelelője. Ezzel a korrekcióval elértük, hogy ítéleti skáláink a válaszok tartalmának megfelelően ne 1-től 5-ig, hanem 0-tól 4-ig terjedjenek. Kérdéseinkben a vizsgált intézmények karakterét így adtuk meg:

Kapcsolatápoló, ill. kapcsolatépítő funkciópár:

olyan hely (intézmény), ahol ismerőseikkel, barátaikkal találkozhatnak

olyan hely (intézmény), ahol új ismeretségeket, barátságokat lehet kötni

Önszervező, ill. professzionális szabadidős funkciópár:

olyan hely (intézmény), ahol szabadidejük programjait maguk alakíthatják

olyan hely (intézmény), ahol ötletekkel, programkínálattal várják őket

Professzionális segítő, ill. önsegítő funkciópár:

olyan hely (intézmény), ahol hozzáértők tudnak segíteni nehéz helyzetekben

olyan hely (intézmény), ahol egymást segíthetik nehéz helyzetekben

Exkluzív, kirekesztő funkció:

olyan hely (intézmény), ahol csak az fordul meg, akit ők szívesen látnak

Az osztályozóskálákon pedig ezek a válaszlehetőségek szerepeltek:

szükséglet skála:

5 -	nagyon szükségesek
4 -	eléggé szükségesek
3 -	közepes mértékben szükségesek
2 -	alig van szükség rájuk
1 -	teljesen feleslegesek

megvalósulás skála:

5 -	teljesen megfelelőnek tartja
4 -	eléggé megfelelőnek tartja
3 -	közepes mértékben tartja megfelelőnek
2 -	alig tartja megfelelőnek
1 -	egyáltalán nem tartja megfelelőnek

A két indexek számításakor kizárólag azok válaszait vettük figyelembe, akik egy-egy kérdésre válaszolni tudtak. Akik nem válaszoltak a szükséglet skálán vagy teljesen feleslegesnek ítélték egy helyet, azoktól nem kértünk megvalósulás ítéletet az adott intézményről. Az összes megkérdezett (majd kérdezhető) válaszai alapján a funkciópárokat a két index eltérésének növekedése mentén rendeztük sorba, majd a pár nélküli funkcióval zártuk az áttekintést.

Szükséglet és megvalósulás a hét különböző funkció szerint (N = változó, x)

	szükséglet		megvalósulás		
	index		index		eltérés
Olyan hely, ahol:	n	x	n	x	x
ismerőseikkel, barátaikkal találkozhatnak	247	3,42	245	2,23	- 1,19
új ismeretségeket, barátságokat lehet kötni	246	3,36	245	1,98	- 1,38
szabadidejük programjait maguk alakíthatják	247	3,26	241	1,61	- 1,65
ötletekkel, programkínálattal várják őket	247	3,18	244	1,48	- 1,70
hozzáértők tudnak segíteni nehéz helyzetekben	245	3,21	222	1,50	- 1,71
<u>egymást segíthetik nehéz helyzetekben</u>	<u>244</u>	<u>3,16</u>	<u>219</u>	<u>1,41</u>	<u>- 1,75</u>
csak az fordul meg, akit ők szívesen látnak	247	2,37	206	1,71	- 0,66

A szükséglet indexben a válaszhiányok száma egyszer sem haladta meg a tízet, ami arra utal, hogy a páronként jelentősen eltérő funkciójú helyek iránti szükségletről a megkérdezetteknek szinte kivétel nélkül volt álláspontjuk. A sorozat első négy tagjáig a megvalósulás indexben figyelembe vehető száma alig kevesebb a szükséglet indexben szereplő megkérdezettekétől, ami azt jelzi, hogy csak a további helyeket (a segítő funkciópár két elemét, és a kirekesztő karakterű helyeket) ítélték jelentős számban teljesen feleslegesnek.

A szükséglet indexek egy kivétellel a közepesen és a nagyon szükséges ítéletek közötti tartományba esnek, a közöttük lévő különbségek feleslegessé teszik az álpécíz mérícskélést, hiszen a három funkciópár szélső index értékei közötti 0,26 skálafok különbség mindössze a teljes skálaterjedelem 6,5 százalékát éri el. Az utánuk húzott cezúrát éppen az indokolja, hogy a kirekesztő funkciójú találkozóhely szükséglet indexét éles törés választja el a sorozat három, korábbi funkciópárjától. A szükséglet index sorozat széli értékeit szemlélve egyértelmű, hogy a kőszegi fiatalok legjobban a kapcsolatápolásra alkalmas helyeket igénylik, és a kirekesztő funkciójú terepet tartják a legkevésbé szükségesnek.

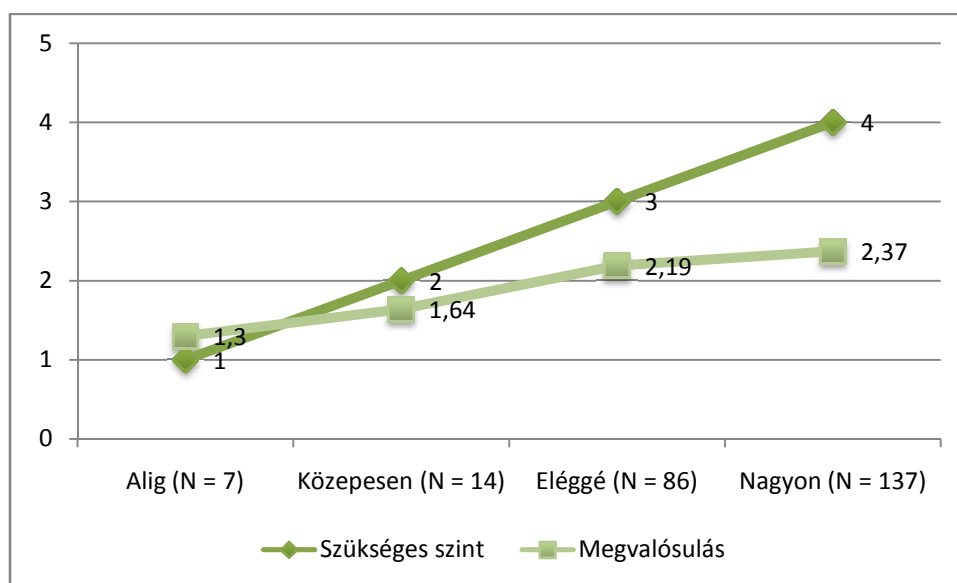
A megvalósulás kapcsán jóval szórtaabb ítéletek születtek. Ebben az index sorban a funkciópárok felső és alsó index értékeit 0,82 skálafok távolság jellemzi. Ez a különbség a skálaterjedelem 20,5 százaléka. A nagy eltérés arra utal, hogy a megkérdezettek a fontosnak tekintett három funkciópár valamennyi elemének megvalósulását elkülönítve mérlegelték, és differenciált ítéletekkel válaszoltak. Végül a kirekesztő karakterű találkozóhely megvalósulás indexét a szélső értékek között találjuk. Az eltérés ebben az esetben lényegesen kevesebb, mint a cezúra feletti funkciópároknál.

A két index értékeinek szóródását jellemezve azt láttuk, hogy a három funkciópár esetében az eltérések nem jelentősek. A két index távolsága esetében más a helyzet. Nincs olyan szükséglet index, amelynél a

megvalósulásról 1,0 skálafoknál közelebbi ítéletet találtunk volna. Ezt a négyfokú skála esetében jelentős eltérésnek kell tekintenünk. Csak az egészében kevésbé szükségesnek tartott kirekesztő funkciójú terep megvalósulásáról találtunk ennél lényegesen szűkebb távolságot a két index között. Mind a hét terep indexpárjainak távolságát negatív előjelűnek találtuk. Emiatt az eltéréseket, amelyeket eredetileg elégedettség/elégedetlenség indexnek neveztünk volna, fenntartás nélkül elégedetlenség indexnek nevezhetjük. Ez olyan mutató, amely minden terep kapcsán a megkérdezettek elégedetlenségét méri.

Elsőként tekintsük át, hogy a hét eltérő funkciójú hely/intézmény kapcsán milyen elégedettség jellemzi azokat a megkérdezetteket, akik egy-egy funkció kapcsán bármilyen mértékben is, de szükségesnek tartották, hogy legyen ilyen Kőszegen. Elégedettségük mutatói minden esetben arról szólnak, hogy milyen mértékben elégedettek azzal, ahogyan helyben elérhető az adott funkciót hordozó hely/intézmény. Grafika sorozatunk minden eleménél azt tesszük átláthatóvá, hogy a szükséglet szintekhez milyen megvalósulás szintek társulnak. Ábráink információt adnak arról is, hogy a négy „szükséges típusú” választ mekkora csoportoktól kaptuk. Elemzésünket az összesítő sorozatban legmagasabb szükséglet indexű kapcsolatápoló funkcióval kezdjük. Ennek megvalósulásáról 244 fiatal ítéleteit kérdezhettük.

12. ÁBRA: A SZÜKSÉGLET MÉRTÉKE ÉS A MEGVALÓSULÁS A KAPCSOLATÁPOLÓ FUNKCIÓ ESETÉBEN (N = SZÜKSÉGLET SZINTENKÉNT VÁLTOZÓ, SZÜKSÉGLET SKÁLAFOK, ILL. MEGVALÓSULÁS X)

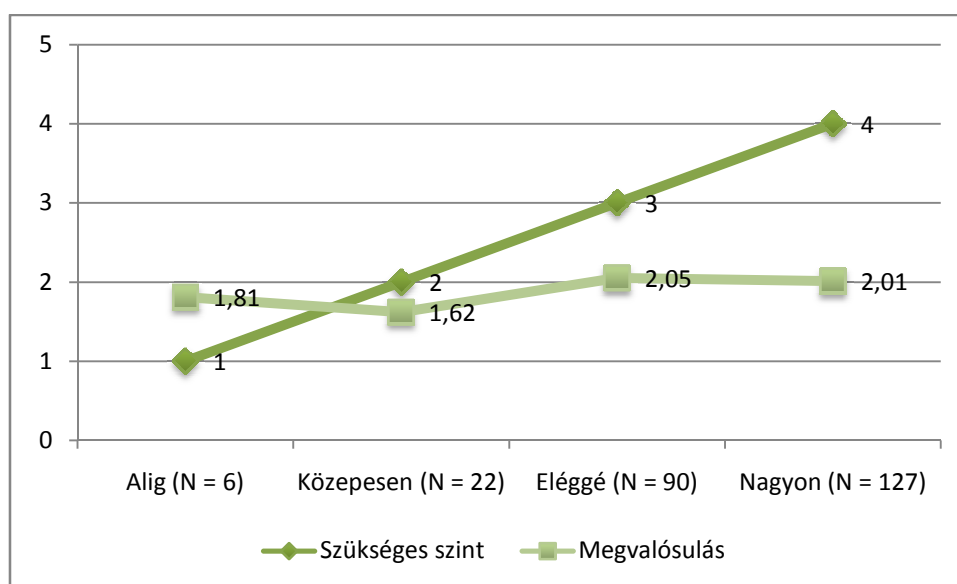
Azokról a helyekről, ahol ismerőseikkel, barátaikkal találkozhatnak a kőszegi fiatalok csak igen kevesen vélekedtek úgy, hogy azokra alig van szükség. Mindössze ebben, a bátran elhanyagolható körben találtunk a szükséglet szintjét meghaladó megvalósulás indexet. Ennek a csoportnak kétszerese, de még mindig szűk a szükségletet közepes mértékűnek jellemzők alcsoportja. Körükben már megjelenik a kapcsolatápoló funkciójú helyi terepekről megismert, szükséglet-elégedettség viszony legfontosabb jellemzője. Minél szükségesebbnek tartják a találkozásra, kapcsolatápolásra alkalmas intézményeket, annál nagyobb távolság választja el ettől az igénytől a megvalósulást mutató indexet. Ettől a csoporttól kezdődően egyre szélesebbre nyílik az olló a két ítélet között, egészen addig, hogy a leggyakoribb (nagyon szükséges) ítélethez a teljes skálaterjedelem felétől

csak egy kissé elmaradó elégedetlenség kapcsolódik. A véleményalkotók 90 százalékánál közel egy skálafoknyi, vagy nagyobb elégedetlenséget találtunk.

Emlékeztetőül visszautalunk az előző fejezet kiindulópontját képező adatra: a kőszegi fiatalokat reprezentáló mintánkban 61 százalék azok aránya, akik kapcsolattartásra alkalmas, stabil találkozóhelyről adtak számot. Ennek alapján a megkérdezettek többségét „szakértőnek”, de legalább tapasztalattal rendelkezőnek tekinthetjük a kapcsolattartó funkciójú helyek, intézmények kérdésében. És most kell előre jeleznünk: fejezetünk lezárásaként a törzshelyek egyik jellemzője és a kapcsolattartó funkciójú terepekkel összefüggő elégedetlenség viszonyát fogjuk értelmezni.

A kapcsolatok funkciópárjának másik eleméről, a kapcsolatépítésre alkalmas helyekről megismert ítéleteket összegzi a következő ábra:

13. ÁBRA: A SZÜKSÉGLET MÉRTÉKE ÉS A MEGVALÓSULÁS A KAPCSOLATÉPÍTŐ FUNKCIÓ ESETÉBEN (N = SZÜKSÉGLET SZINTENKÉNT VÁLTOZÓ, SZÜKSÉGLET SKÁLAFOK, ILL. MEGVALÓSULÁS X)

Az ismerkedésre, kapcsolatkötésre alkalmas helyek szükségességét csak öten voltak képtelenek mérlegelni. Az álláspontját vállaló 245 fiatal közül az ilyen karakterű terepeket hat megkérdezett ítélte alig szükségesnek. Ezt a csoportot joggal tekinthetjük a minta elhanyagolható kisebbségének, hiszen egy ilyen kis alcsoport, közepes mérték alatti megvalósulás indexe nem befolyásolja érdemben az összképet. A megkérdezettek tizedét sem éri el a „közepesen szükséges” álláspontot vallók csoportja. Ők közel azonosan vélekedtek a megvalósulásról, mint az előbbi funkció esetében az ugyanilyen ítéletű, de kissé szűkebb alcsoport. A két ítélet mértékében a fordulópontot ismét itt látjuk. A „közepesen szükséges” ítéletű körtől tovább haladva mind nagyobb az eltérés a két index között. Ismét a „nagyon szükséges” elvárásúak megvalósulás indexe kerül a legtávolabbra a szükséglet indextől. A legnagyobb (127 személyes) alcsoport elégedetlensége egy század skálafok híján eléri a teljes skálaterjedelem felét, hiszen a két index távolsága körükben 1,99 skálafok. Ez a csoport befolyásolja legerősebben a nagyfokú elégedetlenséget. Együttvéve az állásfoglalásra vállalkozók 88 százalékánál egy skálafok vagy nagyobb elégedetlenséget láttunk.

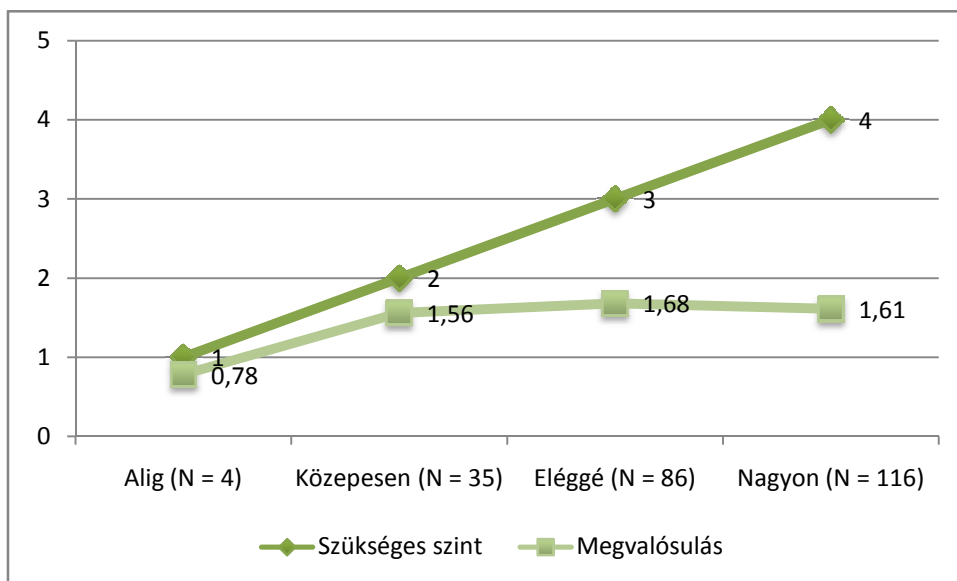
A kapcsolatápoló és a kapcsolatépítő funkciók párosánál megismert mutatók, a magas szükséglet indexekhez kapcsolódó alacsony megvalósulás indexek együtt is értelmeznünk kell. Azt jelzik, hogy Kőszegen szükséges lenne – akár több helyen is – olyan kapcsolati terek megteremtésére, ahol a fiataloknak ismerkedésre, kapcsolataik gondozására nyílik lehetőségük. A szándékoltan lokális, és a város szerkezetének tagoltságához igazodva kialakítandó ifjúsági fészkek a társkapcsolatok otthonai lehetnek. Olyan „szociális inkubátorházak”, amelyekben új ismeretségeket lehet kötni, a face to face helyzet révén másféle személyesség megjelenését biztosítják, mint amire a virtuális tér közösségei alkalmasak.

A karakteresen kapcsolati funkciójú intézmények kapcsán nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy az elemzés céljára elkülönítve szemlélt kétféle szerepkör gyakran egyetlen helyen alakul ki. Kinek-kinek az válik fontossá, amire helyzete és igényei alapján éppen szüksége van. Sőt azonos személyek számára, időről-időre a funkciópár egyik vagy másik eleme lehet a hangsúlyosabb.

Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy a kapcsolatok kialakítására és ápolására szolgáló terek gyakran szabadidős funkciókat is hordoznak. Akár úgy, hogy egy intézmény dolgozói, vagy meghívottjai gondoskodnak a szabadidő programjairól, akár úgy, hogy az adott terep látogatói maguk töltik meg tevékenységgel az intézményi keretrendszert. Utóbbi esetben a látogatók számára erőteljessé válnak a kapcsolati funkciók, hiszen a programokhoz a közösen létrehozott időtöltés nyomán egy semmivel sem csereszabatos élmény kapcsolódik. Az együttes időtöltés akár a társas magányra is korlátozhatja a jelenlevőket, az együttes cselekvés viszont „csoporttörténelmet” írhat, valódi csoportot hozhat létre. Ez utóbbit a passzív közönség helyzettől alig várhatjuk.

Amikor munkánkban a szabadidős funkciójú terek iránti elvárásokat és az elérhetőségükkel kapcsolatos elégedettséget a fenti kettősség miatt teszünk különbséget a „gondoskodó”, ill. az „önszervező” karakterű helyek között. Elsőként az önszervező intézményekről megismert álláspontokra figyelünk:

14. ÁBRA: A SZÜKSÉGLET MÉRTÉKE ÉS A MEGVALÓSULÁS AZ ÖNSZERVEZŐ SZABADIDŐS FUNKCIÓ ESETÉBEN (N = SZÜKSÉGLET SZINTENKÉNT VÁLTOZÓ, SZÜKSÉGLET SKÁLÁFOK, ILL. MEGVALÓSULÁS X)

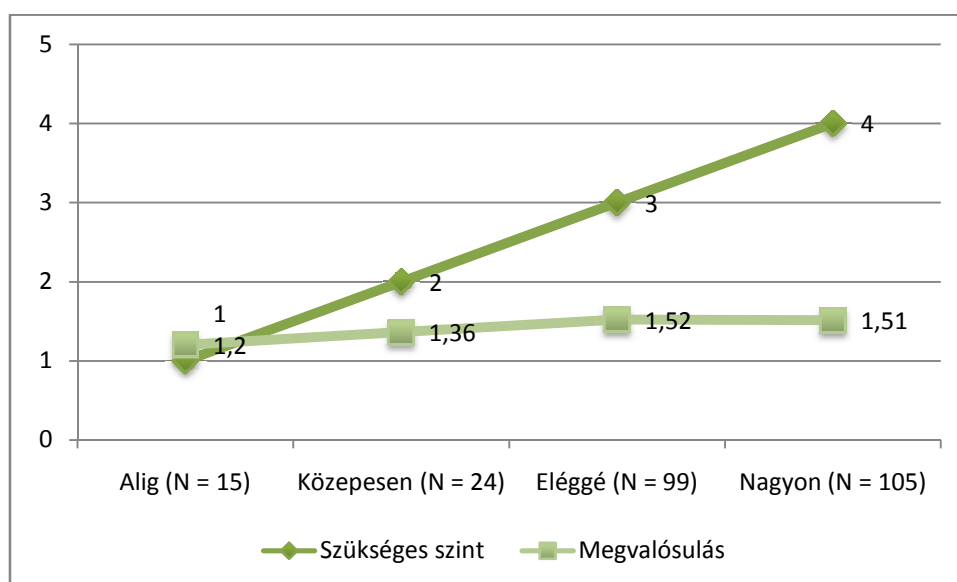

Az ilyen helyek szükségességéről mindössze három megkérdezettnek nem volt álláspontja és a megvalósulásról 241 fiataalt kérdezhettünk. Elhanyagolhatóan szűk körnek találtuk azokat, akik szerint Kőszegen alig szükségesek az ilyen terepek. Még ebben (a csoportnak is nehezen tekinthető) szegmensben sem érte el a megvalósulás index az elképzelhető legalacsonyabb szükséglet index mértékét. A két index közötti olló viszont már tőlük kezdődően szétnyílik. Most látunk először számottevő alcsoportot a közepes szükségletűeknél, akiknek elégedetlensége meghaladja az előbbi, töredéknek tekinthető csoportét. A közel fél skálafok terjedelmű elégedetlenség tőlük kezdve mind markánsabbá válik. Az eléggé szükséges álláspontú körben már megközelíti a másfél skálafokot, a legjelentősebb, nagyon szükséges ítéletű csoportban pedig közel két és fél skálafoknyi a szükséglet és az elégedettség indexek távolsága. Ez utóbbit joggal heves elégedetlenségnek kell tekintenünk.

Azt már szinte természetesnek kell tartanunk, hogy az egyre erőteljesebb elvárások mentén növekvő elégedetlenséget találunk. Ebben az esetben az érintettek 84 százalékát egy skálafoknál nagyobb elégedetlenség jellemzi. Ennek alapján kimondható, hogy a kőszegi fiatalok döntő többsége kifejezetten elégedetlen az önszervező szabadidős funkciójú, lokális helyek elérhetőségével. Pontosabban: úgy látják, hogy lakóhelyük közelében nem, vagy alig találhatnak ilyen funkciójú helyeket.

A professzionális szabadidős intézmények, vagy ha úgy tetszik: a szabadidőipar elérhető lehetőségeiről ezt a képet ismertük meg:

15. ÁBRA: A SZÜKSÉGLET MÉRTÉKE ÉS A MEGVALÓSULÁS A PROFESSZIONÁLIS SZABADIDŐS FUNKCIÓ ESETÉBEN (N = SZÜKSÉGLET SZINTENKÉNT VÁLTOZÓ, SZÜKSÉGLET SKÁLAFOK, ILL. MEGVALÓSULÁS X)

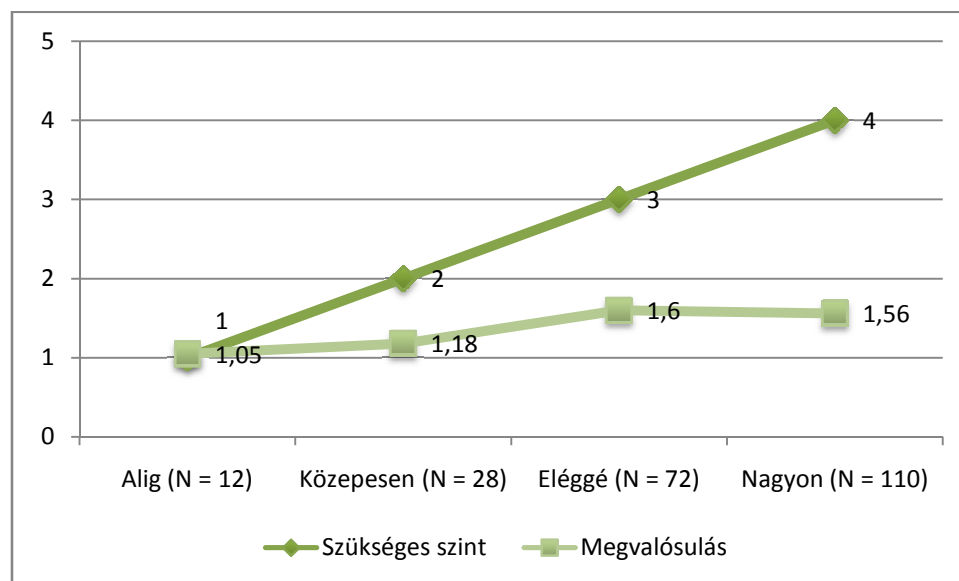
A professzionális szabadidős funkciójú helyeket (ahol programokkal várják őket) teljesen feleslegesnek vélte három megkérdezett, ezért erről szintén 247 megkérdezettnek volt a szükséglet skálán megjelölhető ítélete. A megvalósulásról 243 fiataalt tudtunk kérdezni. E kérdésben már tíz feletti az alig szükséges ítéletűek köre, de ezt sem tarjuk jelentős nagyságú különvéleményű csoportnak. Megvalósulás indexük egy kevéssel a

szükséglet index feletti. Ennek kapcsán nem felejtethjük el, hogy ők alig igényesek. Ettől kezdve a két index távolságát újra a növekvő elégedetlenség jellemzi. A fordulópontot most is a közepes szükséglet indexűek felé haladva érjük el, a két index viszonyát jelző olló itt is egyre tágabbra nyílik. A grafikus kép emiatt nagyban hasonlít az önszervező szabadidős funkció kapcsán imént látott ábrához. A két valóban jelentős kiterjedésű csoport adatait együtt szemlélve azt láthatjuk, hogy a 88 százalékot kitevő magasabb igény szintűek elégedetlensége meghaladja a másfél skálafokot.

A két szabadidős funkciójú terepről megismert ítéleti képek együtt szemlélve azt is jelzik, hogy a megkérdezettek pontosan érzékelték, hogy eltérően jellemezhető, de egymáshoz közeli funkciópárról fejtik ki álláspontjukat. Egy részletre kell még felhívni a figyelmet. Mindkét esetben a legmagasabb szükséglet indexűek adják a legnagyobb alcsoportot, de az önszervező karakterű szabadidős intézmények esetében többen tartoznak ide, mint a döntéseket a külső gondoskodásra bízó professzionális intézmények esetében.

Sorozatunk utolsó tagjai révén az ifjúsági információs és tanácsadó intézmények profiljainak két, egymástól elkülöníthető, de ugyanakkor sok szempontból közeli eleméről megismert álláspontokat ismerhetjük meg. Elsőként is a professzionális segítő funkciójú terepekről:

16. ÁBRA: A SZÜKSÉGLET MÉRTÉKE ÉS A MEGVALÓSULÁS A PROFESSZIONÁLIS SEGÍTŐ FUNKCIÓ ESETÉBEN (N = SZÜKSÉGLET SZINTENKÉNT VÁLTOZÓ, SZÜKSÉGLET SKÁLAFOK, ILL. MEGVALÓSULÁS X)

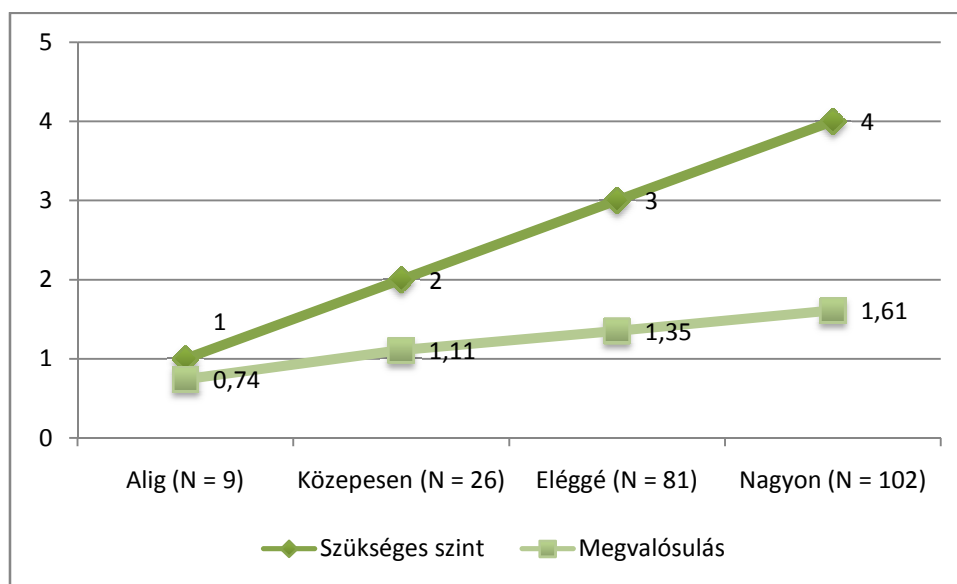

A professzionális segítő karakterű terepekről (olyan hely, ahol hozzáértők tudnak segíteni nehéz helyzetekben) öt megkérdezett kivételével mindenki elmondta álláspontját a szükségességről, viszont a 23 „teljesen felesleges” válasz miatt a megvalósulásról csak 222 ítéletet ismerünk. Ebben az esetben az eddigiekhez képest új mozzanatnak lehetünk tanúi, a megkérdezetteknek közel egy tizede elzárkózott az érdemi válasz elől. Úgy gondoljuk azért, mert még elemi információi sincsenek az ilyen intézményekről. Az alig szükséges véleményűek esetében a megvalósulás index csak egy jelképes, elhanyagolható mértékkel magasabb a szükséglet indexnél. A jelképes mértékű eltérés miatt nem is beszélhetünk fordulópontról, hiszen a megvalósulás index fokozatos eltávolodása praktikusán az első kategóriánál kezdődik. A szükséglet tengelyen

előre haladva az olló kategóriánként az 1, 1,5 és 2,5 skálafok távolságok közelébe nyílik. Így a megvalósulás index a három szükséglet szint mentén látott kismértékű emelkedés ellenére is fokozódó elégedetlenséget jelez. A megvalósulásról ítéletet alkotó fiatalok 82 százaléka esetében az elégedetlenség mértéke másfél skálafok, vagy még ennél is nagyobb.

Mindezt úgy kell értelmeznünk, hogy az elvben alacsony elérési küszöbűnek kitalált ifjúsági tanácsadás Kőszegen a fiatalok számára praktikusán nem létezik. Az önsegítő funkciójú helyek kapcsán a most látottnál egy fokkal komorabb ítéleteket ismertünk meg:

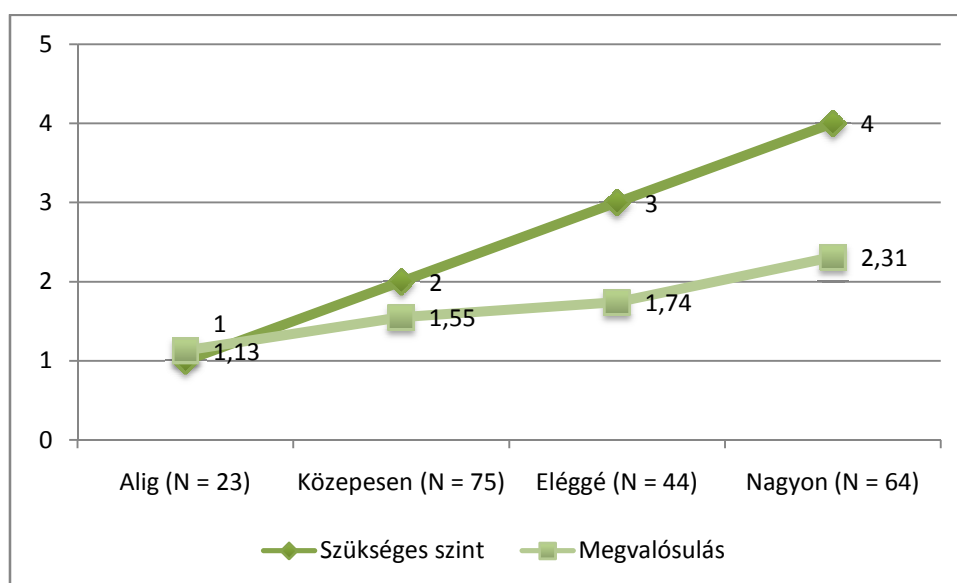
17. ÁBRA: A SZÜKSÉGLET MÉRTÉKE ÉS A MEGVALÓSULÁS AZ ÖNSEGÍTŐ FUNKCIÓ ESETÉBEN (N = SZÜKSÉGLET SZINTENKÉNT VÁLTOZÓ, SZÜKSÉGLET SKÁLAFOK, ILL. MEGVALÓSULÁS X)

Az önsegítő karakterű terepek szükségességéről 244 fiatal alkotott véleményt, és a megvalósulásról 219 ítéletet ismertünk meg. Ebben az esetben a megvalósulás index a legalacsonyabb szükséglet szinttel jellemezhető kilenc személyes kis csoportban sem lépi túl a szükséglet szintjét. Még jelképesen sem. A megvalósulás index kis emelkedésekkel szinte folyamatosan emelkedik, miközben a két mutató fokról-fokra egyre távolabb kerül egymástól. A kezdetben mintegy negyed skálafok terjedelmű elégedetlenség már a közepes szükséglet esetében is közel egy skálafokosra nő. Az emelkedő megvalósulás index most se tévesszen meg senkit, ez esetben is jelentős elégedetlenséget láthatunk. Az önsegítő funkciójú helyek elérhetőségét grafikonunk alsó vonala jelzi, és az ítéletekben szinte hullámozást sem tapasztalunk. Az elhanyagolható mértékben emelkedő megvalósulás mutatója a szükséglet szintektől egyenletesen kerül egyre távolabb. A csoportok terjedelmét is figyelembe véve azt mondhatjuk, hogy az állásfoglalásra vállalkozók 84 százaléka esetében másfél skálafoknál is nagyobb elégedetlenséget találtunk. Ez alig marad el az eddig megismert legkomorabb ítéletalkotástól.

Utolsóként a minden szempontból különálló, kirekesztő funkciójú helyekről rendelkezésünkre álló adatokat tekintjük át a már ismert grafikus ábrázolás alapján:

18. ÁBRA: A SZÜKSÉGLET MÉRTÉKE ÉS A MEGVALÓSULÁS A KIREKESZTŐ FUNKCIÓ ESETÉBEN (N = SZÜKSÉGLET SZINTENKÉNT VÁLTOZÓ, SZÜKSÉGLET SKÁLAFOK, ILL. MEGVALÓSULÁS X)

Az eddigiekhez hasonlóan csak kevesen zárkóztak el attól, hogy az ilyen helyek szükségességről elmondják véleményüket. A 247 megkérdezhető fiatal közül a korábbiakhoz képest sokan gondolták, hogy ezek teljesen feleslegesek, így a megvalósulásról már csak 206 ítéletet ismerhettünk meg. Ez minden korábbinál alacsonyabb, és azt jelzi, hogy ennek a funkciónak a megítélésekor a megkérdezetteknek kevesebb kiindulópontot használhattak, mint az eddig már jellemzett terepek kapcsán. A válaszadói magatartásban pontosan megjelent az, amit úgy jellemeztünk, hogy az ilyen helyek gyökeresen eltérnek a sorozat többi tagjától.

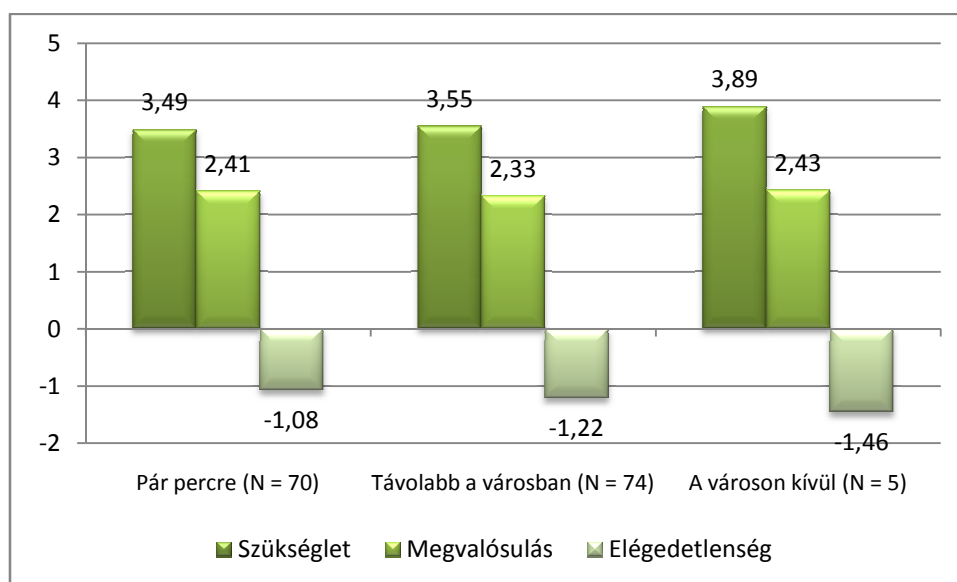
Az alig szükséges álláspontúak csoportja ez esetben megközelíti a minta egytizedét. Körükben a megvalósulás index egy kevéssel a szükséglet szintje feletti. Ezt fordulópont követi, és az olló lépcsőről-lépésre nyílik, bár nem olyan rohamosan, mint azt eddig láthattuk. A szükséglet szintek szerinti alcsoportok között a „közepesen szükséges” álláspontúak minden korábbi funkcióhoz képest nagyobb alcsoportot jelentenek. Érdekes kiemelni, hogy a hét eltérő funkciójú hely közül csak itt találtuk legnagyobb alcsoportnak a közepes szükséglet képviselőit. A megvalósulásról alkotott ítéleteik közelebb vannak a szükséglet szinthez, mint az imént jellemzett két segítő karakterű intézmény esetében. Az olló ugyan tovább nyílik, de az álláspontok távolsága nem olyan mértékű, mint amit eddig láttunk.

Az összkép jellemzéséhez eddig is felhasználtuk a leginkább elégedetlenek együttes arányát. Most a 206 megvalósulás válasz 54 százaléka esetében találtunk egy skálafokot meghaladó elégedetlenséget. Ez a csoportnagyság és az elégedetlenség szintje esetében egyaránt szűkebb az eddig látottaknál. Mindezt együtt szemlélve azt kell mondanunk, hogy a kirekesztő funkciójú helyeket (ahol csak az fordul meg, akit a kőszegi fiatalok szívesen látnak) minden mástól megkülönböztetve kezelték válaszaikban a megkérdezettek. Kevesebb állásfoglalás született, lényegesen szűkebb a jelentős szükséglet szintűek súlya. Ugyanakkor találtunk egy nem elhanyagolható kört (54 %) amelyben számottevő szükséglet szinteket fogalmaztak meg és elégedetlenek is az

exkluzív, kirekesztő karakterű terek elérhetőségével. Az egészében véve idegenkedéssel kezelt lehetőséget ebben a körben magasra értékeli. Azt a kirekesztést, amit gyakorolta a látogatási lehetőséget feliratokkal korlátozó intézmények alkalmaznak. Jó esetben egy-egy program esetében, máshol általános érvénnyel.

Eddigi elemzéseinkben minden esetben az összes megkérdezett, ill. megkérdezhető fiatal ítéleteire támaszkodtunk. Az így megfogalmazható áttekintésben az egyes funkciókról megismert mindkét ítélet szerephez jutott. Ennél árnyaltabb, tagoltabb képet a szűkös elemszám miatt csak félrevezető zsonglőrködéssel adhatnánk. A feldolgozás során ugyan megnéztük a nemek, az életkor és a családszerkezet szerinti eltéréseket, de egyik esetben sem találtunk bemutatásra és elemzésre érdemes csoport különvéleményeket. Viszont akkor, amikor a részleteket a szocio-demográfiai változók helyett egy egészen eltérő metszetben, a törzshelyek és a lakóhely távolsága szerint vizsgáltuk, találtunk egy fontosnak mutató tendenciát. Kizárólag a kapcsolatápoló funkciójú terek esetében. Erről ad plasztikus képet a következő oszlopdiagram:

19. ÁBRA: SZÜKSÉGLET, MEGVALÓSULÁS ÉS ELÉGEDETLENSÉG INDEXEK A KAPCSOLATÁPOLÓ FUNKCIÓ ESETÉBEN,
A TÖRZSHELYEK ÉS A LAKÓHELY TÁVOLSÁGA SZERINT (N = 149, x)

Ebben az esetben az alacsony elemszám sem tette nehezzé az összefüggés félreérthetetlen felismerését. A 149 megkérdezhető fiatal (nekik volt egy vagy több törzshelyük) három alcsoportot alkot. Ez szerepel a diagram vízszintes, kategóriatengelyén, a csoportnagyság feltüntetésével. A függőleges oszlopok a pozitív tartományban a szükséglet és a megvalósulás index mértékét mutatják, a negatív oldalon pedig a két előző index különbségét, az elégedetlenség indexet.

Elsőként azt kell kiemelnünk, hogy a szükséglet index mindhárom csoportban meghaladja a megvalósulás válaszok alapján számolt mutató értékét. Az egyes csoportok közötti eltérésekből pedig azt tartjuk elsőként fontosnak, hogy a lakóhely és a törzshely távolságának növekedése egyre magasabb szükséglet indexekkel jár együtt. Ez a növekedés okozza, hogy a hullámzó megvalósulás indexek ellenére is fokozatosan magasabb az elégedetlenség mértéke. Ennek oka az, hogy az elégedetlenség a két index viszonyát fejezi ki.

Számunkra éppen ez a következő fontos mozzanat. A törzshely és a lakóhely távolságának növekedése mentén egyre elégedetlenebbek az egyes alcsoportokhoz tartozó fiatalok. És ez akkor is fontos, ha a harmadik csoport igen szűk körű, így az összkép kialakításában sokkal kisebb szerephez jutnak, mint a kőszegi törzshelyű, közel egyforma nagyságú két csoport.

Együttvéve pedig azt kell hangsúlyoznunk, hogy a törzshelyek távolsága és a kapcsolatápoló funkciójú terepekről megismert ítéletek közötti kapcsolat részben a közelben elérhető törzshelyek fontosságára utal. Ezen túl adatainkból az is kiderül, hogy a nehezebben elérhető stabil találkozóhely a kapcsolatápoló funkciójú terepekről kialakított elégedetlenséget vált ki. Ez az elégedetlenség válik egyre nagyobb fokúvá, azzal párhuzamosan, ahogyan egyre nehezebben lehet elérni a törzshelyeket.

DÖNTENI KELL: MUNKA, VAGY TANULÁS?

Magyarországon a munkaerőpiaci státuszuk és az oktatási rendszerbeli helyüket tekintve sajátos helyzetben vannak a fiatalok. Már az ezredforduló környékén érezhető volt az oktatás expanziója (lásd: Ifjúság2000), mára a megnövekedett oktatással töltött idő jóval az uniós átlag alatti és folyamatosan csökkenő aktivitási aránnyal, növekvő munkanélküliséggel társul. A munkaerőpiaci problémákat mutatják a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai, amelyek szerint a 15–24 éves magyar népesség gazdasági aktivitási szintje 2006-ban 26,8% volt, ami az EU-25 átlagának 60%-át sem érte el. A foglalkoztatás szintjének erőteljes visszaesését részben a nappali tagozaton tanulók számának és arányának rohamos növekedése okozta, ugyanakkor a hasonló továbbtanulási arányokkal rendelkező fejlett országokban az ifjúság foglalkoztatási rátája lényegesen magasabb.

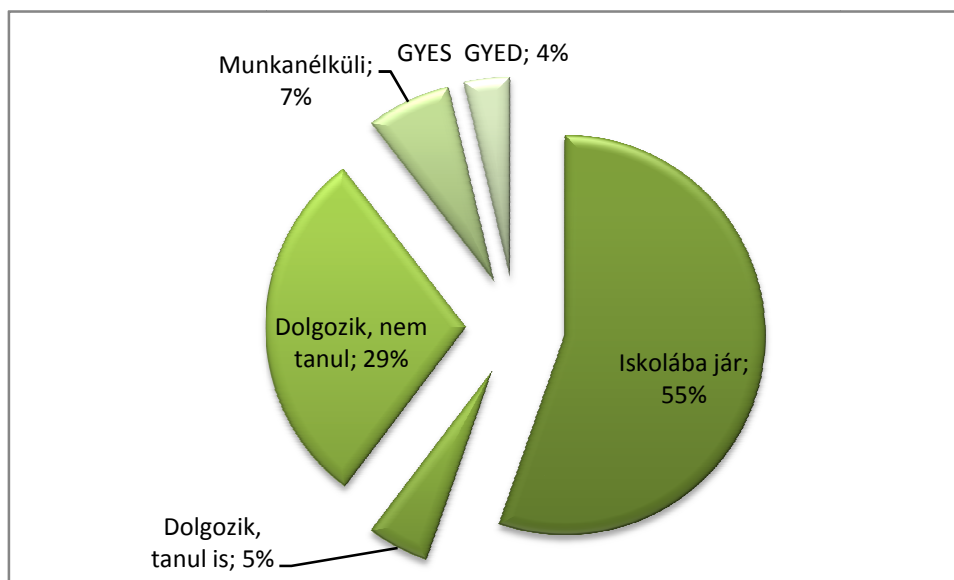
Az ifjúság gazdasági és társadalmi helyzetét tehát egyaránt meghatározza a munkaerőpiacon és az oktatási rendszerben való jelenlét, illetve az azokból való kimaradás. Az oktatási rendszerben eltöltött mind hosszabb idő késlelteti a munkaerőpiacon teljes értékű munkavállalóként való megjelenést, ugyanakkor a már aktív fiatalok is egyre gyakrabban ülnek vissza az iskolapadba, érezve a megszerzett képesítés relatív értékének rohamos csökkenését. Az oktatási rendszerben szereplő fiatalok mintegy hetede – nyolcada foglalkozását tekintve kettős identitású, azaz tanul és mellette dolgozik. Ennek jelentőségét jól jellemzi, hogy az Ifjúság2004 vizsgálat készítői már indokoltnak tartották a foglalkozástipológiában megjeleníteni ezt a csoportot. Összességében a KSH az és Ifjúság2008 adatai alapján elmondható, hogy országosan a fiatalok több mint fele inaktív.

MUNKAERŐPIACI JELLEMZŐK ÉS OKTATÁSI HELYZETKÉP A KŐSZEGI FIATALOK KÖRÉBEN

A mintába került 14-29 éves kőszegi fiatalok hattizede jelenleg is az oktatási rendszer része és mindössze minden harmadik (35%) folytat kereső tevékenységet, a tanulók aránya lényegesen magasabb, mint az országos átlag, ahol a fiatalok kevesebb mint fele (46%) tanul még. (Bauer-Szabó, 2009) Ez a különbség főleg abból adódhat, hogy az országos átlaghoz képest a kőszegi fiatalok körében felülreprezentáltak a tizenévesek, más szóval a kőszegi fiatalok általában fiatalabbak, mint az ifjúság egésze.

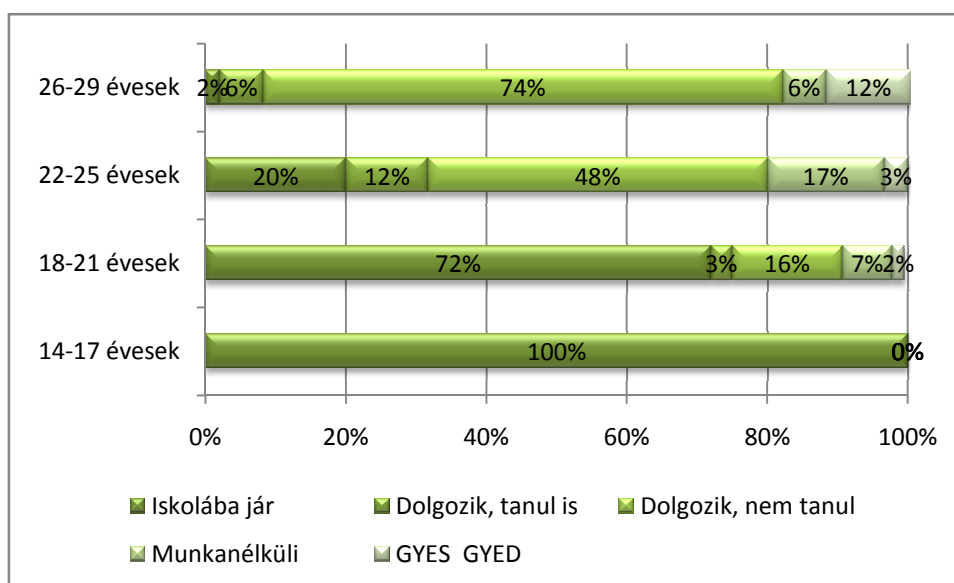
Nagyjából minden tízedik fiatal (11%) nem tartozik a még tanulók körébe, a többség sajnos munkanélküli, míg néhányan gyermekükkel vannak otthon. A hét százalékos munkanélküliségi arány tökéletesen egybeesik az Ifjúság2008 országos adataival (6,9%). (Bauer-Szabó, 2009) Az alábbi ábrán is jól látszik, hogy a fiatalok szinte elhanyagolható hányada (5%) kettős identitású csupán, azaz nagyon kevesen vannak, akik a munka mellett tanulnak, vagy épp fordítva a tanulás mellett folytatnak valamilyen keresőtevékenységet.

20. ÁBRA: FIATALOK FOGLALKOZÁS SZERINTI MEGOSZLÁSA

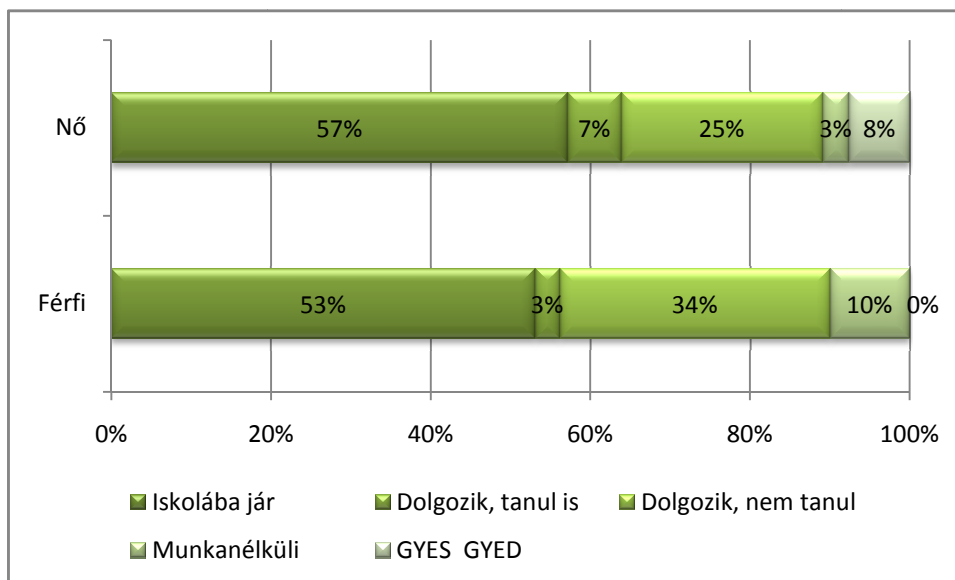
Korcsoportok szerint vizsgálódva megállapítható, hogy a legfiatalabb 14-17 éves korosztályban mindenki kizárólag a tanulással foglalkozik, a 18-21 évesek körében már találunk olyanokat (17%), akik integrálódtak a munkaerőpiacra. A 22-25 évesek korcsoportjában már a dolgozók alkotják a legnagyobb alcsoportot, szinte minden második (48%) fiatal ide tartozik, míg a legidősebb 26-29 éves korosztályba tartozók közül négyből három (73%) fiatal főtevékenysége a munka. Leginkább az ifjabb huszonévesekre jellemző a kettős identitás, azaz a munkaerőpiaci aktivitás mellett az oktatási rendszerben is jelen vannak, azonban körükben is csupán minden tizedik (12%) fiatalra igaz ez.

21. ÁBRA: FOGLALKOZÁS SZERINTI MEGOSZLÁS A KORCSOPORTOKBAN

Nemek szerint is találunk egy csekélyebb különbséget a foglalkozás tekintetében, megfigyelhető, hogy a férfiak sokkal aktívabbak, mint a nők, de jobban fenyegeti őket a munkanélküliség is. A nők nagyobb arányban (57%) vannak még az oktatási rendszerben jelen, illetve számukra adott a kisgyermek nevelésével járó GYES, GYED státusz.

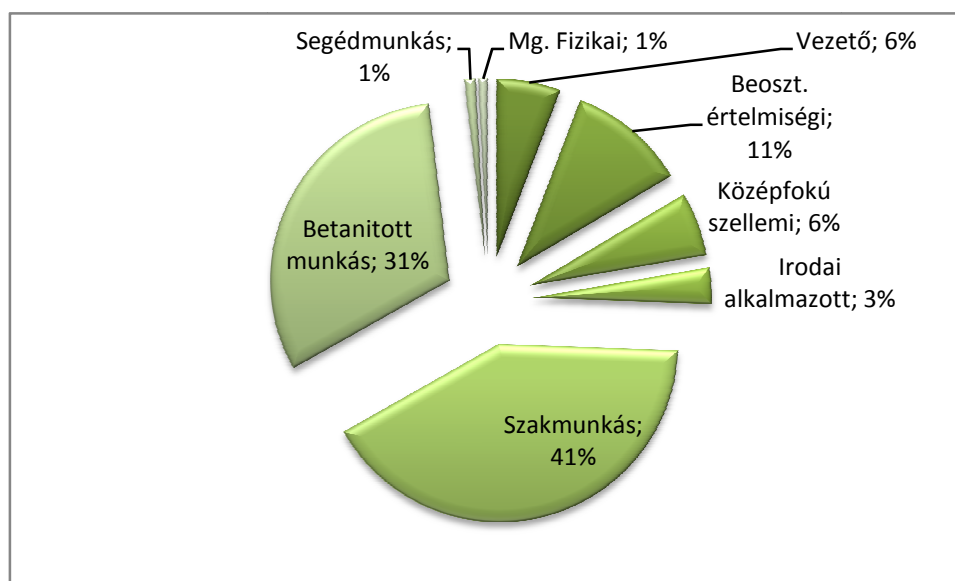
22. ÁBRA: FOGLALKOZÁS SZERINTI MEGOSZLÁS A NEMEK SZERINT

MUNKA

Fentebb már láthattuk, hogy a kőszegi fiatalok közül mindössze minden harmadik (35%) folytat kereső tevékenységet. Az iskolában eltöltött időhöz kapcsolódóan megfigyelhető, hogy a 14-29 évesek között erőteljesen felülreprezentáltak a fizikai munkát végzők. Az alábbi ábra tanúsága szerint a dolgozó kőszegi fiatalok közel háromnegyede (72%) szakmunkásként vagy betanított munkásként dolgozik.

23. ÁBRA: A JELENLEG MUNKÁT VÉGZŐK MEGOSZLÁSA A MUNKA JELLEGE SZERINT (N = 122)

Az aktív fiatalok túlnyomó többsége Kőszegen (45%), vagy megyén belül (39%) vállal munkát, csupán néhányan (7%) dolgoznak megyén kívül. Figyelemreméltó arányban (10%) dolgoznak a megkérdezett fiatalok külföldön, nagy valószínűséggel elsősorban a szomszédos Ausztriában. A külföldön munkát vállalók elsősorban a szakmunkások közül kerülnek ki, míg a betanított munkások inkább helyben vállalnak munkát, hasonlóan a magasabb beosztásúakhoz.

Kőszeg speciális határ közeli helyzetéből adódóan részletesebben foglalkoztunk a külföldi munkavállalással. Elsőként azt kérdeztük meg a fiataloktól, hogy gondoltak-e már arra, hogy külföldön vállaljanak munkát. Erre a kérdésre mindössze minden ötödik (20%) kérdezett válaszolta azt, hogy ez eddig meg sem fordult a fejében. A fiatalok többsége azonban nyitott a külföldi munkavállalás irányába olyannyira, hogy negyedük (23%) tapasztalatokkal is rendelkezik ezen a téren, azaz dolgozott már külföldön. A többségnek (57%) még nem volt rá alkalma, azonban már gondolkodott a külföldi munkavállalásról, azonban sem nemek, sem iskolai végzettség szerint nincs különbség a külföldi munkavállalási kedv tekintetében az aktív fiatalok között.

A már külföldi munkatapasztalatokkal rendelkezők túlnyomó többsége (23 fő) Ausztriában dolgozott, de találtunk egy-egy esetben németországi és olaszországi munkatapasztalattal rendelkező kérdezettet is. Azoktól, akik még nem dolgoztak külföldön, azonban gondolkodtak már ezen megkérdeztük, hogy gondoltak-e már konkrét célországra, ahova dolgozni mennének. A szándékok komolyságát jelzi, hogy négyből hárman rendelkeznek célországgal, amely az esetek túlnyomó többségében Ausztria (34 említés), azonban emellett előfordulnak más európai országok is, elsősorban Anglia, vagy Németország.

MUNKAKERESÉS – MUNKANÉLKÜLISÉG

A korábbiakban a munkanélküliséget az összes foglalkozás kategóriáival hasonlítottuk össze, azonban nem árt egy pillantást vetni a munkanélküliek és a dolgozók közötti kapcsolatra is. Amennyiben a munkanélküli fiatalokat kizárólag az aktívakhoz hasonlítjuk számarányuk lényegesen magasabb (12%). Kicsit pongyolán fogalmazva azt mondhatjuk, hogy minden tízedik fiatal, akinek már a munka világában kellene érvényesülnie munkanélküli.

Az országos adatokat nézve megállapíthatjuk, hogy az utóbbi években a fiatalok körében a munkanélküliek aránya folyamatosan nőtt. Az Európai Bizottság számára készült ifjúságjelentés a KSH adataiból kiindulva megállapítja, hogy "a 15-19 évesek munkanélküliségi rátája 1998 és 2001 között 27 százalékról 22 százalékra csökkent, majd ettől az időponttól kezdve rohamosan nőtt, 2006-ban már megközelítette a 37 százalékot. A 20-24 évesek korcsoportjában a munkanélküliségi ráta némileg (11,4 százalékról 9,7 százalékra) csökkent az elmúlt évtized második felében. A 2001 és 2006 közötti időszakban ezzel szemben itt is tetemes, csaknem nyolc százalékpontot jelentő növekedésre került sor: 2006-ban e mutató értéke 17,2 százalékot tett ki. Amennyiben az előbbi kört a viszonylag kedvezőbb helyzetben levő 25-29 évesek korcsoportjával is kibővítjük, még mindig romló tendenciát érzékelhetünk: 2001 után az évek során a 15-29 évesek együttes munkanélküliségi rátája 8,9 százalékról 12,3 százalékra változott. (A 25-29 éves korosztály

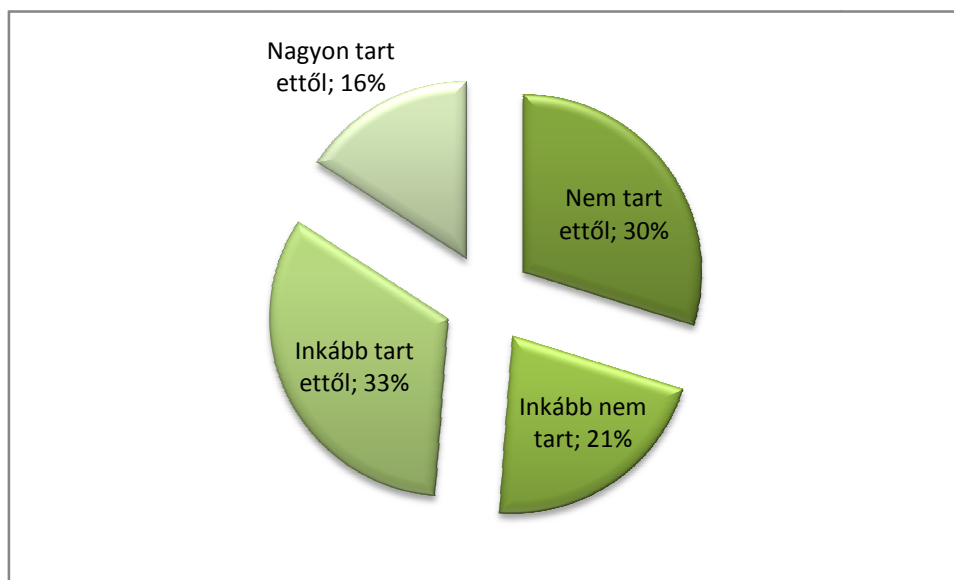
munkanélküliségi rátája szintén magasnak mondható, hiszen 2006-ban 1,1 százalékponttal még mindig meghaladta a 15-64 éves népességre jellemzőt.)” (Magyar Nemzeti Ifjúságpolitikai Jelentés, 2008)

A legfrissebb adatok szerint a munkanélküliség réme az egyik legfontosabb probléma, amivel a mai fiataloknak meg kell birkóznuk. Az Ifjúság2008 kutatás gyorsjelentésének szerzői szerint a fiatalok rendkívül érzékenyen (és reálisan) ítélik meg korosztályuk problémáit. Az első nagymintás ifjúságkutatás (Ifjúság2000) eredményei azt mutatták, hogy a fiatalok legnagyobb problémája a munkanélküliség és a létbizonytalanság volt, aztán négy évvel később (Ifjúság2004), amikor a külső körülmények kedvezőbben alakultak a fiatalok korosztályuk belső problémáit, a drogfogyasztás terjedését a céltalanságot emelték ki, majd 2008-ban (Ifjúság2008) az általános gazdasági helyzet romlását érzékelve ismét a létfenntartás nehézségeire helyezték a hangsúlyt.^x (Bauer-Szabó, 2009) A legújabb KSH adatok bár csak a korosztály egy részére (15-24 évesek) vonatkoznak, ugyanakkor jól jelzik a fiatalok által érzékelt kedvezőtlen folyamatot. A KSH gyorsjelentése megállapítja, hogy „a munkanélküliek 18,2%-a a munkaerőpiacon csak kis létszámban jelenlévő 15–24 éves korosztályból került ki, ez az arány a megelőző év azonos időszaki értékénél 0,8 százalékponttal magasabb, ugyanakkor a munkanélküliségi rátájuk (25,1%) 6,1 százalékponttal haladta meg az egy évvel ezelőtti.” (KSH, 2009)

Kutatásunkban elsősorban a munkakereséssel foglalkoztunk, illetve a jövőbeli várakozásokkal, félelmekkel. A mintába kiválasztott fiatalok mindegyikét, aktívakat és inaktívakat egyaránt megkérdeztünk arról, hogy keresnek-e jelenleg munkát. Ennek eredménye szerint a kőszegi fiatalok közel kétharmada (72%) jelenleg egyáltalán nem keres munkát, pénzkereseti lehetőséget, a maradék viszont kisebb (18%), vagy nagyobb (10%) intenzitással igen. Érdekes megvizsgálni a jelenlegi foglalkozás és a munkakeresés kapcsolatát. Azon túl, hogy olyan természetes összefüggésekre akadunk, melyek szerint a jelenlegi munkanélküliek túlnyomó többsége intenzíven munkát keres, illetve a gyermekükkel otthon lévő nők alig tesznek hasonlóan, megfigyelhető, hogy a jelenleg tanulók jelentékeny része (75%) gondolkodik pénzkereseti lehetőségen^{xi}.

A kérdőívünk a jövőbeli munkaerőpiaci sikerek becslésére is kitért, a mintába kerülteknek arra kellett válaszolniuk, hogy amennyiben jelenleg dolgoznak, mennyire tartanak állásuk elvesztésétől, illetve ha jelenleg nem dolgoznak mennyire aggódnak amiatt, hogy a későbbiekben nem találnak munkát. A kérdezettek nagyjából fele-fele arányban derű és borúlátóak a jövőbeli munkaerőpiaci kilátásokkal kapcsolatban, azonban összességében inkább az optimista szemlélet az erősebb, ugyanis ez esetben többen tartják igaznak magukra nézve az erőteljesebb állítást.

24. ÁBRA: TART-E ATTÓL, HOGY MUNKANÉLKÜLIVÉ VÁLIK, VAGY NEM TUD MAJD ELHELYEZKEDNI? (N = 245)

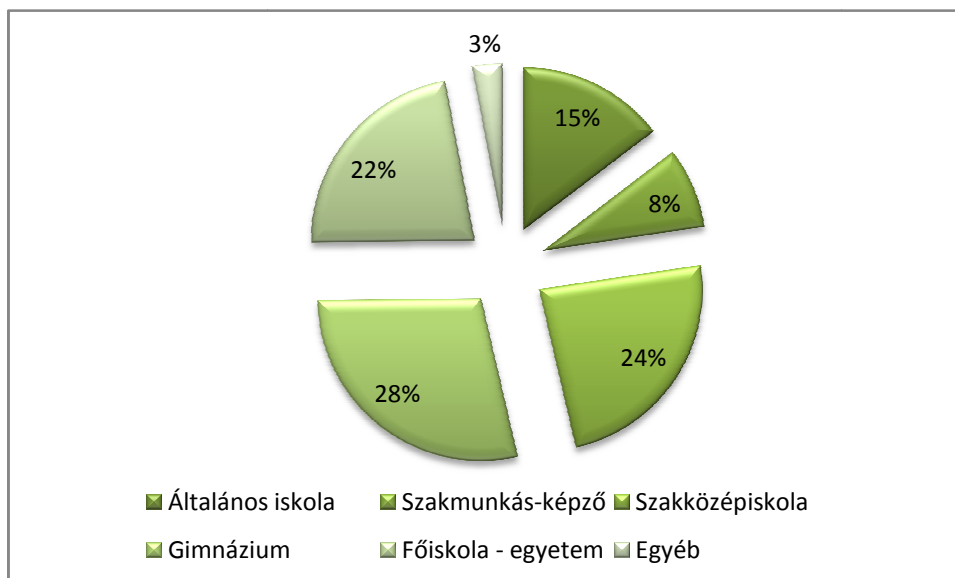
Fontos összefüggéseket figyelhetünk meg a jövőbeli várakozások és az alapvető szocio-demográfiai jellemzők között. A kétváltozós elemzések arra mutatnak rá, hogy a nem viszonylag erős^{xii}, a korcsoport gyengébb^{xiii} kapcsolatban van a munkaerőpiaci félelmekkel. A nők között kétszer akkora eséllyel találunk olyanokat, akik inkább aggodalommal tekintenek saját jövőjükre, mint a férfiak között. Az iskolai végzettség tekintetében megfigyelhető, hogy a legalább érettségivel rendelkezők aggódnak inkább, míg az alacsonyabb iskolai végzettségeknek esetében általában pozitívabb jövőképet találunk. Ki kell emelnünk, hogy a jelenlegi foglalkozás nem magyarázza szignifikánsan a jövőbeli kilátások megítélését, azaz iskolások és már dolgozók hasonló mértékben aggódnak a jövőjük miatt.

TANULÁS

A rendszerváltás utáni munkaerőpiaci krízisből a fiatalok számára a kiutat az oktatás expanziója jelentette. Az oktatási rendszer bővülése nyugat-európai mintára, az ifjúsági munkanélküliség-növekedés elkerülésének érdekében valósult meg. Az Európai Bizottság számára készült ifjúságjelentés szerint „a magyar fiatalok csökkenő gazdasági aktivitását csak részben magyarázza az oktatásban tapasztalható expanzió. Legalább olyan fontos körülmény, hogy az utóbbi években a szakképzettséggel, diplomával rendelkező pályakezdők elhelyezkedése megnehezült, többek között a munkáltatóknak a szakképzés színvonalával, szerkezetével való elégedetlensége miatt.” (Magyar Nemzeti Ifjúságpolitikai Jelentés, 2008)

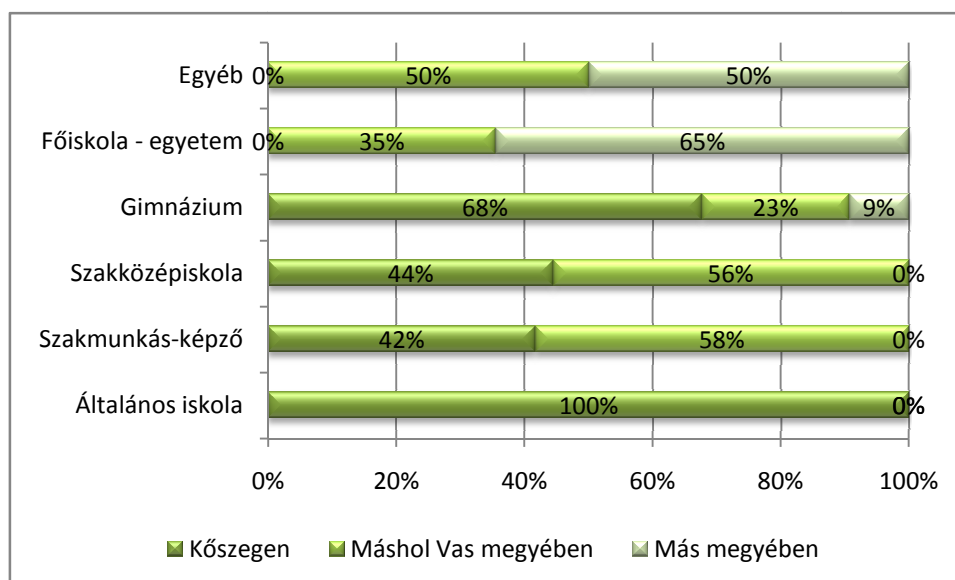
A kutatás során a munkaerőpiaci pozíció feltérképezése mellett arra is figyelmet fordítottunk, hogy a jelenleg tanulók tevékenységét részletesebben megismerjük. A tanulók többségükben középiskolába járnak, valamivel többen gimnáziumba (28%), mint szakközépiskolába (24%), emellett még jelentős a felsőoktatásban tanulók aránya (22%), ugyanakkor alig vannak olyanok, akik éppen valamilyen egyéb tanfolyamra járnak. Mindezek az adatok nagyon hasonlítanak az országos eredményekre, a legtöbb esetben alig 1-2 százalékpontnyi eltérés tapasztalható a kőszegi és az országos százalékok között.

25. ÁBRA: A JELENLEG TANULÓK MEGOSZLÁSA AZ OKTATÁS SZINTJE SZERINT (N = 148)

A jelenleg tanulók fele (50%) Kőszegen folytatja tanulmányait, minden harmadik tanuló (33%) Kőszegen kívül, de a megyében tanul és csupán minden hatodik (17%) megy ennél messzebbre. Természetesen nagy különbség van aszerint, hogy a kérdezettek milyen iskolába járnak, az általános iskolások ugyanis kizárólag a városi iskolák egyikébe járnak, ezen kívül a gimnazisták többsége (68%) is Kőszeget részesíti előnyben. A többi típus esetében a kőszegi iskolák csupán a tanulók kisebb részét tudták meghódítani, jellemző, hogy a szaktanulmányi- és szakközépiskolát a többség (56-58%) megyén belül választ, csupán a felsőoktatás hallgatói „merészkednek” megyehatáron túlra, ebben az esetben hátról két a megyén kívül tanulnak tovább.

26. ÁBRA: A TANULÁS HELYE ISKOLATÍPUSOK SZERINT (N = 146)

A munkához hasonlóan a tanulás esetében is megkérdeztük a fiatalokat, hogy volt-e alkalmuk külföldön tanulni, illetve gondoltak-e már erre. Azt találtuk, hogy csupán a kérdezettek töredékének volt lehetősége, hogy külföldön tanuljon, mindössze hét százalékuk számolt be ilyen tapasztalatról (ők elsősorban Ausztriában, vagy Angliában voltak, de említették Németországot és az Egyesült Államokat is), további négytizedük (40%) szeretne élni egy ilyen lehetőséggel és minden második megkérdezett tanuló (54%) nem gondolkozott még ezen.

Azok közül, akik foglalkoztak a külföldi tanulás gondolatával, többségükben konkrét célországban is gondolkodnak, legtöbbjük Németországot, vagy Angliát említette, de Ausztria is sokakat vonz, néhány esetben említették még Olaszországot, az Egyesült Államokat, Japánt és Franciaországot.

Az ún. posztmodern társadalom, vagy információs társadalom velejárója az élethosszig tartó tanulás (lifelong learning), amely megköveteli a folyamatos (ön)képzést, a tanulást életformává alakítva. A fiatalok számára a tanulói és az aktív munkaerőpiaci státusz váltakozása folyamatos és akár párhuzamosan mindkét jellemző is igaz lehet egy-egy életszakaszban az egyénre. A korábbiakban már láttuk, hogy a kőszegi fiatalok az országos átlaghoz képest nagyobb arányban ülnek az iskolapadban, emellett azonban érdemes lehet azt is megnéznünk, hogy a jelenleg aktív fiatalok terveznek-e még tanulni valamit. Az aktív fiatalok 70 százaléka azt állította, hogy öt éven belül szívesen tanulna még valamit és habár nemek és korcsoportok között nem találunk jellegzetes különbséget, iskolai végzettség szerint vizsgálódva megállapítható, hogy a diplomások az átlaghoz képest sokkal inkább fogékonyak a további tanulásra, mint az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők.^{xiv}

A kutatásban nem csupán a szándékot, hanem a további tanulási tervek irányát is fel kívántuk tárni. Egyértelműen legvonzóbb irány egy magasabb iskolai végzettség elérése, azaz a továbbtanulás, amelyet minden harmadik aktív fiatal tervez, népszerű még egy másik szakma elsajátítása és a nyelvtanulás, amelyeket a kérdezett fiatalok mintegy negyede – ötöde választott.

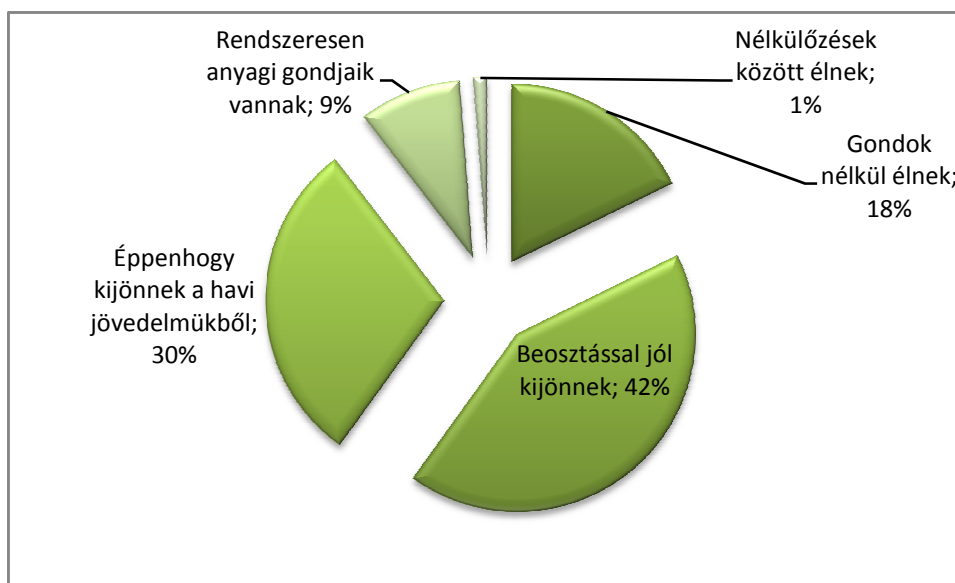
GAZDASÁGI HELYZET, JÖVEDELEMBIRTOKOSOK A CSALÁDBAN

A fentiekben láttuk, hogy megerősítve a kőszegi eredményeket az országos adatok is a munkanélküliség kiemelt jelentőségére utalnak, ráadásul ezzel egybecsengően a kilátástalan jövő, a megélhetés problémái állnak a magyarországi fiatalok gondolatvilágának központjában. Mindez még fontosabbá teszi a fiatalok anyagi helyzetének elemzését.

A kérdőíves kutatások visszatérő problémája a jövedelemre vonatkozó kérdések kezelése. Nagyon sok esetben a kérdezettek túl intim kérdésnek tartják a jövedelemre vonatkozó kérdéseket, így viszonylag nagy arányban tagadják meg a választ, ennek következtében az ilyen típusú kérdések kevésbé használhatóak. Kutatásunkban igyekeztünk kikerülni ezt a csapdát és egyfajta az anyagi helyzet szubjektív megítélését feltáró kérdéssel próbáltuk helyettesíteni a jövedelem összegére vonatkozó objektív, bár a fentiek miatt kevésbé használható technikát^{xv}.

A megkérdezett fiatalok többsége – saját megítélése alapján – viszonylag jó anyagi helyzetnek örvendhet. Mint az alábbi ábrán jól látszik, hogy többségük különösebb anyagi probléma nélkül él (60%), kisebb részük éppen hogy kijön a havi jövedelméből (30%) és minden tízedik (10%) megkérdezett fiatal rendszeres anyagi problémáról, nélkülözésről számolt be.

27. ÁBRA: A KŐSZEGI FIATALOK ANYAGI HELYZETE

Az anyagi helyzetet a szóhajóhető szocio-demográfiai változók közül egyik sem magyarázza igazán jól. Egyedül az iskolai végzettség esetében van értelme arról szólnunk miszerint a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezőket kevésbé fenyegetik anyagi gondok, ugyanakkor az alacsonyabb iskolázottság nem jelent

feltétlenül nélkülözést – mindez köszönhető annak is, hogy a fiatalok többségének saját (komoly) jövedelme nincs, hiszen nem dolgozik.

Itt van értelme arról beszélni, hogy hány jövedelembirtokos (értsd: akinek keresete, nyugdíja, egyéb jövedelme van) él a fiatalok családjában. Természetesen önmagában ennek a kérdésnek vajmi kevés értelme van, mindenképpen szükségünk van ezzel együtt azt is vizsgálni, hogy hány tagú az adott háztartás. Az egykeresős háztartások alkotják a teljes minta ötödét (19%) és ezek közül viszonylag sok olyan eset van (dólt kiemeléssel), amikor három vagy több személyre is csak egy jövedelemmel rendelkező jut. Minden második (53%) háztartás kétkeresős és leggyakrabban három (vastag kiemeléssel), vagy annál több személyt tartanak fent ebből.

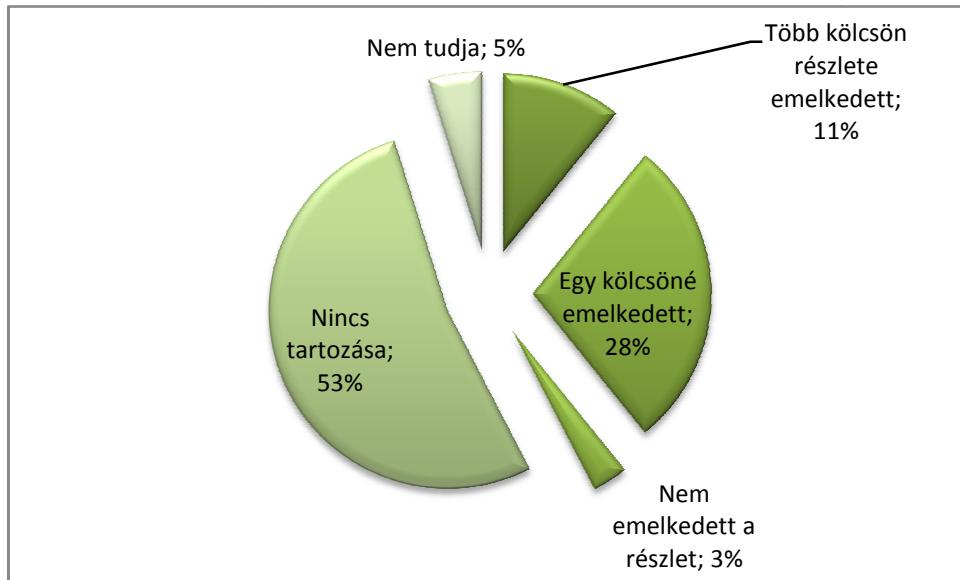
7. TÁBLÁZAT: HÁZTARTÁSOKBAN A KERESŐK SZÁMA AZ ELTARTOTTAK SZÁMÁNAK VISZONYÁBAN (N = 245, %) ^{xvi}

	egy személy	két személy	három személy	négy, vagy több	Σ
egy kereső	3	6	6	4	19
két kereső	0	6	13	34	53
három kereső	0	0	7	11	18
négy kereső	0	0	0	11	11
Σ	3	12	26	59	100

A 2008 második felében a lavinaszerű hitelpiaci krízis után kiteljesedő világgazdasági válság Magyarországot különösen érzékenyen érinti. Az elhúzódó recesszió új stratégiákat ösztönöz, kényszerít ki a gazdasági és társadalmi szervezetek mellett az egyénektől is. Az ifjúság környezeti és kulturális jellemzők okán is az elkövetkező időszak történéseinek centrumába fog kerülni, mint fentebb láthattuk az országos adatokban már visszaköszön – az adatfelvétel időpontjában még csupán formálódó – gazdasági visszaesés hatása.

Figyelembe véve a hazai helyzetet szükségesnek tartottuk, hogy információkat nyerjünk a kőszegi fiatalok háztartásainak kölcsöntartozásairól. Mint az alábbi ábrán is látszik a fiatalok háztartásainak kétötödében (42%) van, felében nincs (53%) hiteltartozás és a kérdezettek egy része (5%) nem tudja, hogy van-e kölcsöne a családnak. Ők főleg a legfiatalabbak korcsoportjából kerülnek ki, valószínűleg szüleik nem vonják be őket a család gazdasági ügyeibe. További fontos megfigyelés, hogy a fiatalok háztartásainak tizedében (11%) több olyan hiteltartozás is van, amelynek a törlesztő részletei megemelkedtek az utóbbi időben a hitelpiaci válság hatására.

28. ÁBRA: KÖLCSÖNTARTOZÁSOK A KÖSZEGI FIATALOK HÁZTARTÁSAIBAN

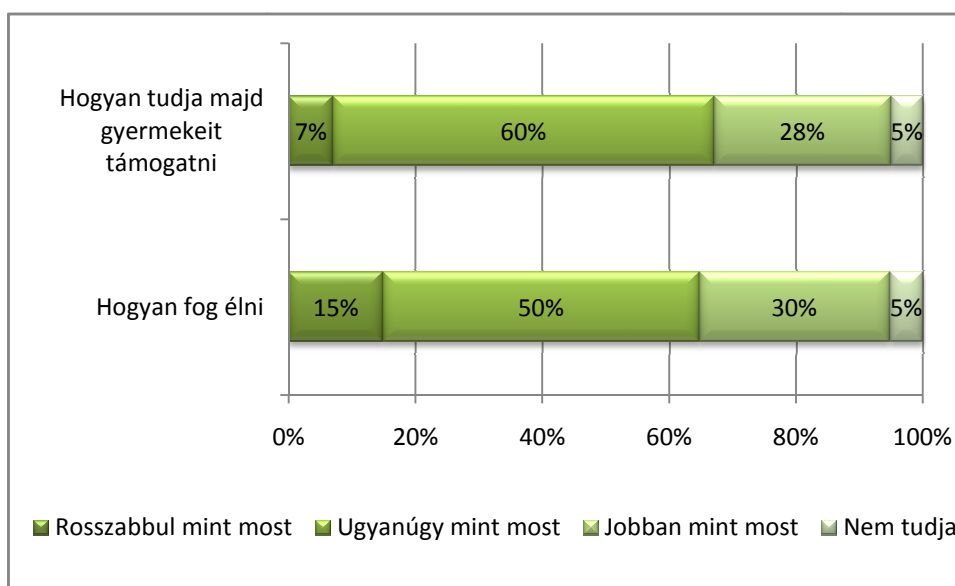
Természetesen a tartozások léte, vagy nem léte alapvetően meghatározza az anyagi helyzet szubjektív megítélését. Megfigyelhető, hogy azokban a háztartásokban, ahol van egy vagy több hitel, ott negatívabb az anyagi helyzet megítélése is, így azokban a háztartásokban, ahol rendszeres anyagi probléma van, vagy éppen csak a hónap végéig elegendő jövedelem áll rendelkezésre ott a háztartások hattizede (63%) hitellel (is) terhelt^{xvii}.

SZUBJEKTÍV PROGNÓZISOK ÉS KÖZÉRZET

Az anyagi helyzet szubjektív megítéléséhez tartozhatnak a jövőbeli prognózisok is, amelyeket a következőképpen vizsgáltuk: arra kértük a mintába került fiatalokat, hogy próbálják megbecsülni, hogy akkor, amikor annyi idősök lesznek, mint most a szüleik milyen lehetőségeket tudnak majd nyújtani a gyerekeiknek, illetve szüleikhez képest milyen anyagi helyzetben lesznek.

A kutatásunkból kiderül, hogy a kőszegi fiatalok inkább optimisták, mint pesszimisták a jövő tekintetében, nagyjából háromtizedük gondolja úgy, hogy a szüleikhez képest kedvezőbb anyagi helyzetben lesz, illetve gyermekeit is a szüleinél jobban tudja majd támogatni. Kiemeljük, hogy a fiatalok a jövőbeli anyagi helyzetüket negatívakban ítélik meg, mint a gyermekeik támogatását, kétszer olyan arányban mondták ugyanis azt, hogy rosszabb anyagi helyzetben lesznek, mint szüleik szemben azzal ahányan a gyermekeiknek nyújtandó támogatást viszonyították kisebbnek, mint amit ők kaptak szüleiktől.

29. ÁBRA: SZUBJEKTÍV JÖVŐBELI PROGNÓZISOK

A két változó között meglehetősen erős kapcsolat van^{xviii}. Az alábbi táblázatból jól kiolvasható az, amit a fentiekben állítottunk, látható, hogy inkább optimista a jövő tekintetében a fiatalok négytizede (42%, dőlt betűvel kiemelve), változatlanságot prognosztizál további négytized (40%, vastag kiemeléssel) és a maradék tekinthető csupán pesszimistának (17%, aláhúzott kiemeléssel).

8. TÁBLÁZAT: VÁRHATÓ KILÁTÁSOK A JÖVŐRE NÉZVE (N = 233, %) ^{xix}

	kevésbé, mint a szülei	ugyanúgy, mint a szülei	jobban, mint a szülei	Σ
rosszabbul fog élni, mint most	6	8	0	14
ugyanúgy fog élni, mint most	3	40	10	53
jobban fog élni, mint most	0	14	19	33
Σ	9	62	29	100

A jövőbeli várakozások nagyban megosztják a fiatalokat, ami azt jelenti, hogy viszonylag jó kapcsolatokat találunk ezen és más változók között. Úgy tűnik, hogy a jövőbeli anyagi helyzet tekintetében a fiatalok optimistábbak, vagy az idősebb generáció tagjai realistábbak és a felnőtt élet elkezdésével lejjebb adták vágyaikat.

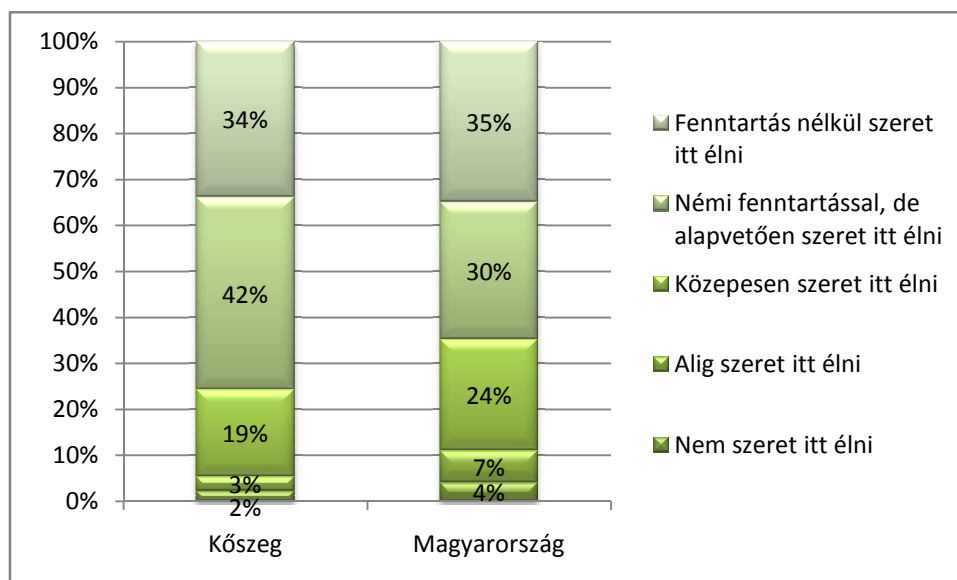
Jól magyarázható kapcsolatot találunk a jelenlegi és a jövőbeli becsült anyagi helyzet között, mely szerint a jelenleg anyagi problémákkal küzdők a jövő tekintetében rendre pesszimistábbak, azaz felülreprezentáltak körükben az olyanok, akik ma úgy látják szüleiknél rosszabbul fognak élni.^{xx} Mindezzel együtt meg kell jegyeznünk, hogy nincs szignifikáns kapcsolat a jelenlegi kölcsöntartozások és a jövőbeli anyagi helyzet megítélésében, azaz a jövőbeli anyagi helyzetet attól függetlenül ítélik meg a fiatalok, hogy ma van-e a családban tartozás.

Az előző kérdéshez hasonló erősségű kapcsolatot találtunk az iskolai végzettség és a gyermekek jövőbeli támogatása között, mely szerint a szakmunkás végzettségűek erőteljesen felülreprezentáltak azok csoportjában, akik most úgy érzik, hogy gyermeküknek többet tudnak majd adni, mint a szülei számukra biztosítottak. Ez az összefüggés jelzi a szakmunkások azon erős törekvését, hogy gyermekeik a társadalmi ranglétrán felfelé mobilizáljanak.^{xxi} Már az iskolai végzettség is jelzi az összefüggést, azonban a korcsoport domborítja csak ki igazán az idősebbek pesszimizmusát, amely jól megmutatkozik abban, hogy körükben jelentősen felülreprezentáltak azok aránya, akik úgy érzik kevésbé tudják majd támogatni gyermekeiket.^{xxii}

A kőszegi fiatalok élethelyzetét jellemző ún. „kemény változók” mellett más puhább mutatókat is megkíséreltünk felépíteni, amelyek olyan kérdésekre keresik a választ, hogy a fiatalok mennyire szeretnek Kőszegen és Magyarországon élni. A kérdezetteknek egy ötfokú skálán kellett megadniuk a választ, amely fenntartás nélküli pozitív érzéstől, az abszolút negatívig terjedt. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a fiatalok általában pozitív attitűddel rendelkeznek mind Kőszeggel, mind Magyarországgal kapcsolatban, a többség alapvetően szeret ott élni, ahol él, bár egy részüknek vannak azért kisebb fenntartásai. Az alábbi ábrára pillantva láthatjuk, hogy a fiatalok mindössze néhány százaléka tartozik azok közé, akik nem szeretnek Kőszegen (5%), vagy hazájukban (11%) élni.

Habár erős kapcsolat van Kőszeg és Magyarország megítélése között, azaz akik egyiket pozitívan értékelik, azok jó eséllyel tesznek ugyanígy a másikkal, láthatóan mégis Kőszeg megítélése valamivel pozitívabb, mint az ország egészében.

30. ÁBRA: KŐSZEG ÉS MAGYARORSZÁG MEGÍTÉLÉSE

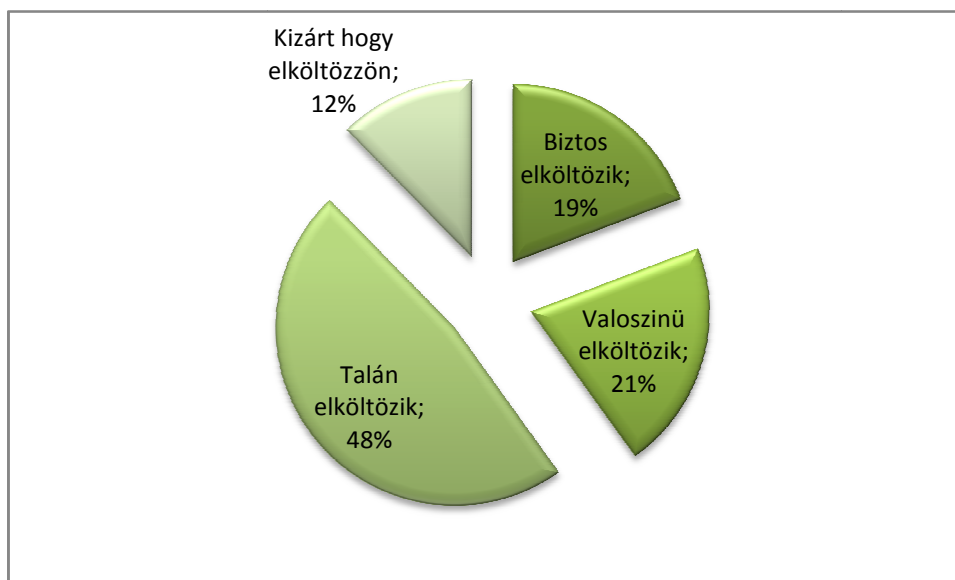

Összevonva – további elemzésekre alkalmassá téve – az egyes kategóriákat megfigyelhetjük, hogy a legfeljebb kis fenntartásokkal, de alapvetően pozitív attitűddel rendelkezők teszik ki a fiatalok közel hattizedét (57%). Komoly fenntartásokkal rendelkezőként jellemezhető a fiatalok 16 százaléka (ideértve azokat is, akik csak közepesen elégedettek). A pozitív kőszegi és negatívabb országos véleményen lévők teszik ki a minta ötödét (19%) és ennek alig felét (8%) alkotják azok, akik az országgal alapvetően elégedettek, azonban Kőszeggel kevésbé.

Kifejezetten pozitív tapasztalat, hogy ezeket az attitűdöket nem magyarázzák a szocio-demográfiai jellemzők, azaz korosztályonként, nemenként, iskolai végzettség szerint egyformán szeretnek Kőszegen és Magyarországon lakni a fiatalok és mindezen az sem változtat, ha az ide született és az ide költözött fiatalok körében vizsgálódunk, vagy a barátok számát tekintjük. Egyedül talán a törzshely léte, vagy nem léte magyarázhatja valamiképp az attitűdöt^{xxiii}, azaz mintha azok, akik rendelkeznek egy, vagy több törzshellyel inkább szeretnének Kőszegen és Magyarországon lakni.

Ehhez a témához kapcsolódóan azt is megkérdeztük a mintába került fiataloktól, hogy mit gondolnak most arról, hogy várhatóan a későbbiekben el fogják-e hagyni Kőszegét. Érdekes, hogy ahhoz képest viszonylag kis arányban tartják elképzelhetetlennek ezt, mint amennyire szeretnek itt élni. Mindössze minden tizedik (12%) megkérdezett fiatal tartja teljesen kizártnak, hogy a későbbiekben elköltözik majd Kőszegről, nem zárja ki a költözés lehetőségét a fiatalok fele (48%), és további kétötödük valószínűsíti (21%), vagy teljesen biztos benne (19%).

31. ÁBRA: JÖVŐBELI ELKÖLTÖZÉS LEHETŐSÉGÉNEK BECSLÉSE

Hasonlóan a fentiekhez, ebben az esetben is azt tapasztaltuk, hogy az általában használt szocio-demográfiai jellemzőkkel a költözés valószínűsítése nem mutat erős kapcsolatot. Megnyugtatónak tűnik, hogy nincs egyértelműen szignifikáns kapcsolat az iskolai végzettség, valamint a jelenlegi iskolai szint és a költözés valószínűsítése között. Ez azt jelenti, hogy a statisztika nem igazolta azt a hipotézist, mely szerint a diplomások, vagy felsőoktatásban tanulók inkább számításba veszik a Kőszegről való elköltözést. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a részletes elemzésnek ezen túl már megálljt parancsol az alacsony elemszám, így könnyen elképzelhető, hogy a fenti hipotézis mégiscsak igaz lehet.

A más településen történő tanulás mellett a költözést motiváló tényező lehet a munkahely is. Az adatok alapján úgy tűnik^{xxiv}, hogy a Kőszegen kívüli munkahely valóban erős hatást gyakorolhat a fiatalok jövőbeli terveire, az alábbi táblázatból is kiolvasható, hogy a Kőszegen dolgozó fiatalok mindössze ötöde (20%) valószínűsíti a jövőbeli költözést, míg azoknak a fiataloknak, akik a városon kívül találtak munkahelyet kétötöde (43%) gondolkozik ugyanígy.

9. TÁBLÁZAT: MUNKAHELY ELHELYEZKEDÉSE ÉS A JÖVŐBELI KÖLTÖZÉS MEGÍTÉLÉSE (N = 109, %) ^{xxv}

	Kőszegen dolgozik	nem Kőszegen dolgozik	Σ
biztosan, vagy valószínűleg elköltözik	20	43	33
talán elköltözik	55	42	48
kizárt, hogy elköltözzön	25	15	19
Σ	100	100	100

Kiemelendő összefüggés mutatkozik a külföldi oktatási tapasztalatokkal rendelkező, illetve arra vágó fiatalok és az elköltözés valószínűsítése között. Az adatok alapján megfogalmazhatjuk, hogy azok a fiatalok, akiknek volt alkalmuk külföldön tanulni, vagy erre vágynak biztosabbra mondják a költözést, mint azok a fiatalok, akik ilyenén még nem gondolkodtak. A talált összefüggést a külföldi munkatapasztalatok iránt

érdeklődők esetében is próbáltuk reprodukálni, azonban itt már nem volt statisztikailag szignifikáns. Mindez azt jelentheti, hogy vélhetően a jelenleg Kőszegen kívül dolgozó fiatalok leginkább országon belül költöznének, pontosabban a külföldi munkatapasztalatok nem befolyásolják a költözési prognózisukat, a külföldi tanulmányok és a jövőbeli költözés valószínűsítése között viszont erős kapcsolat van.

Kifejezetten fontos adalék, hogy azok esetében, akik azt remélik, hogy a jövőben jobban fognak élni felülreprezentált azok aránya, akik biztosra mondják, hogy elköltöznek Kőszegről^{xxvi}. Mindez azt jelenti, hogy a költözés és a jobb élet prognózisa összekapcsolódik számukra, azaz a számításukat Kőszegen kívül gondolják megtalálni.

ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatunk tematikus fejezeteiben arra törekedtünk, hogy az átfogó helyzet bemutatása után, minden olyan részletkérdést körüljárjunk, amely érdemben befolyásolja az összképet. Az adatelemzés során mindig figyelembe vettük azokat a korlátokat, amelyek a felvétel elemszámából következtek, emellett igyekeztünk részletekben gazdag áttekintést adni a vizsgált kérdésekről. Befejezésként eredményeinkből a hangsúlyos mozzanatokot emeljük ki.

A Kőszegen élő fiatalok családi és lakáskörülményeit vizsgálva elsőként azt tartjuk fontosnak, hogy döntő többségük olyan kétgenerációs családhoz tartozik, amelyben legalább az egyik szülővel közös háztartásban zajlanak mindennapjaik. A fiatalabbak szinte kivétel nélkül így élnek, de még a 26-29 év közöttiek fele is a szülői házban lakik. Azok is, akik már gyermeket nevelnek. Ez arra utal, hogy a gyermekneveléssel járó felelősséget, kötelezettségeket vállaló fiatalok sem tudnak, vagy nem akarnak a szülői házból elköltözni.

A lakáskörülmények több szempontú vizsgálata nyomán elsőként azt kellett hangsúlyoznunk, hogy a lakások tagoltsága, szobaszáma hasonló kutatás eredményeivel összehasonlítva is kifejezetten előnyös. A megkérdezettek közel kétharmada három, vagy több szobás otthonokról számolt be. A fiatalok otthonainak komfortosságát, használhatóságát áttekintve lényegesnek tartjuk, hogy a leginkább otthonos lakásokban, házakban azok élnek, akik nem költöztek el szüleiktől. Ez egyaránt érvényes a komfortelemekre és a saját, vagy döntően önállóan használt szobára is. Eredményeinket együtt szemlélve azt állapíthattuk meg, hogy a kőszegi fiatalok addig élnek a legjobb lakásviszonyok között, ameddig szüleikkel közös háztartásba tartoznak. Az önállósodás lehetőségével élve viszont jellemzően a korábban megszokottnál rosszabb lakásviszonyokat kell vállalniuk.

A fiatalok társas viszonyai kapcsán generációs önmeghatározásukat, a baráti körükről adott beszámolóikat, a társas kapcsolatokhoz rendelkezésükre álló terepeket, és ezekkel kapcsolatos elvárásaikat- elégedettségüket vizsgáltuk. Minden életkori csoportról elmondhatjuk, hogy döntően a velük egykorúakat tekintik generációs társaiknak, és minden korcsoportban jelentős arányú felfelé igazodást is találtunk. Ez utóbbit azért tartjuk fontosnak, mert segítheti a fiatalok kitörését abból az „életkori gettóból”, amely (elsősorban a diákhelyzet révén) kapcsolati és mintaátvételi lehetőségeiket uniformizálja. Az életkorban előrehaladva a legidősebbek közel kétszer olyan széles életkori sávval határozták meg kortárs csoportjukat, mint a legfiatalabbak.

Elvétve állították, hogy nincsenek barátaik a saját generációjukban, és domináns többségük (69 százalék) háromnál több kortársának tekintett barátját tartja számon. Társas kapcsolatai fenntartásához, ápolásához többségüknek egy vagy több stabil találkozóhely áll rendelkezésére. Úgy tapasztalták, hogy ezeken a törzshelyeken bármikor megtalálhatnak valakit, jó embereik közül. A stabil találkozóhelyeket elsősorban a férfiak privilégiumának találtuk, a nők körében gyakoribb, hogy nincsenek törzshelyeik. Elvétve találkoztunk Kőszegen kívüli törzshelyekkel. A városon belüli találkozóhelyeket a fiatalok lakásukból elindulva egyenlő arányban képesek gyalog pár perc alatt elérni, ill. hosszabb úton megközelíteni.

A megkérdezettek törzshelyeinek több mint fele vendéglátóhely, erős negyedrésze szabadtéren, közterületen található, és csak a fennmaradó 19 százalék oszlik meg más karakterű terepek között. Azt állíthatjuk, hogy a kőszegi fiatalok többnyire megtalálják a megfizethető helyeket. Persze ez azt is jelenti, hogy kevés olyan intézményes terep létezik a városban, amelyet a fiatalok kapcsolati hálójának alakítására, gondozására hoztak létre, működtetnek.

A különböző funkciójú társas terepekkel összefüggő elvárások és elégedettség vizsgálata során azt állapítottuk meg, hogy a legerősebb elvárást a kapcsolatápoló, ill. a kapcsolatépítő funkcióval jellemezhető helyek, intézmények esetében fogalmazták meg a fiatalok. Ezeket a különböző szabadidős és segítő-tanácsadó szerepkörű intézmények követik. A szükségletsorozat utolsó helyére a kirekesztő, exkluzív karakterű terepeket sorolták. Ugyanakkor valamennyi általunk vizsgált terep kapcsán nagy különbséget találtunk a szükségletek és az elérhetőségről megfogalmazott álláspontok között. Ennek alapján inkább elégedetlenség, mint elégedettség indexnek kell neveznünk a két ítélet távolságát kifejező mutatót. Fontosnak találtuk, hogy a kapcsolatápoló karakterű helyekről megismert elégedetlenség azzal együtt fokozódik, ahogyan a rendelkezésre álló törzshelyek egyre távolabb esnek a fiatalok lakásától. Azt kell mondanunk, hogy a kőszegi fiatalok határozottan igénylik a lakóhelyükhöz közeleső, a személyességet is biztosító, kapcsolatápolására alkalmas helyeket, de ezek elérhetőségével korántsem elégedettek.

A kőszegi fiatalok munkaerőpiaci aktivitása az országos átlaghoz képest is alacsonynak mondható, ami jórészt annak köszönhető, hogy a korosztályos összetételben a fiatalabb korcsoportok az országos átlaghoz képest felülreprezentáltak. A mintába került 14-29 éves kőszegi fiatalok hattizede jelenleg is az oktatási rendszer része és mindössze minden harmadik (35%) folytat kereső tevékenységet. A munkanélküli fiatalok aktívakhoz viszonyított aránya azt jelzi, hogy a fiatalok mintegy tizede munkanélküli. A megkérdezettjeink kétharmada (72%) jelenleg egyáltalán nem keres munkát, pénzkereseti lehetőséget, a maradék viszont kisebb (18%), vagy nagyobb (10%) intenzitással igen.

Az aktív fiatalok túlnyomó többsége a közelben dolgozik, Kőszegen majdnem minden második (45%), megyén belül valamivel kevesebben (39%) vállalnak munkát, csupán néhányan dolgoznak megyén kívül. Figyelemreméltó arányban (10%) dolgoznak a megkérdezett fiatalok külföldön, nagy valószínűséggel elsősorban a szomszédos Ausztriában. A kutatásból kiderül, hogy a fiatalok többsége nyitott a külföldi munkavállalás irányába, a többség vagy dolgozott már külföldön, vagy még nem volt rá alkalma, azonban már gondolkodott rajta.

A kutatás során kitértünk a jövőbeli munkaerőpiaci sikerek becslésére is, amelyből kiderül, hogy a kőszegi fiatalok összességében inkább optimista szemléletűek, bár jelentős azok aránya is, akik nagyon tartanak munkahelyük elvesztésétől, vagy attól, hogy nem tudnak majd elhelyezkedni.

Az aktív fiatalokon kívüli nagy csoport a még tanulók csoportja, akik többségükben középiskolába járnak, valamivel többen gimnáziumba (28%), mint szakközépiskolába (24%), emellett még jelentős a felsőoktatásban tanulók aránya (22%), ugyanakkor alig vannak olyanok, akik éppen valamilyen egyéb tanfolyamra járnak. A dolgozókhoz hasonlóan, minden második Kőszegen folytatja tanulmányait, minden harmadik tanuló Kőszegen kívül, de a megyében tanul és csupán minden hatodik megy ennél messzebbre. A

megkeresett fiatalok számára vonzó lehetőség a jövőbeli tanulás, a legtöbben egy magasabb iskolai végzettség elérését, azaz a továbbtanulást tervezik, de népszerű még egy másik szakma elsajátítása és a nyelvtanulás is, amelyeket a kérdezett fiatalok mintegy negyede –ötöde választott.

A megkérdezett fiatalok többsége – saját megítélése alapján – viszonylag jó anyagi helyzetnek örvendhet, többségük különösebb anyagi probléma nélkül él (60%), de minden tízedik rendszeres anyagi problémáról, nélkülözésről számolt be. A fiatalok háztartásainak kétötödében van egy vagy több hiteltartozás, ezek többségének a törlesztő részlete megemelkedett az utóbbi időben. A jövőbeli anyagi helyzetüket tekintve a fiatalok többsége a szüleihez hasonló körülményeket képzel el és szintén a többség úgy érzi, hogy gyermekeit hasonló mértékben tudja majd segíteni, mint őt segítették a szülei.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a fiatalok általában pozitív attitűddel rendelkeznek mind Kőszeggel, mind Magyarországgal kapcsolatban, azonban Kőszeg megítélése valamivel pozitívabb. Ez azonban nem jelenti azt, hogy lakhelyükhöz túlságosan ragaszkodnának. Mindössze minden tízedik megkérdezett fiatal tartja teljesen kizártnak, hogy a későbbiekben elköltözik majd Kőszegről, nem zárja ki a költözés lehetőségét a fiatalok fele, és további kétötödük valószínűsíti, vagy teljesen biztos benne.

IRODALOM

Bauer Béla – Szabó Andrea (2009) /szerk./: Ifjúság2008 gyorsjelentés (Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, 2009)

Diósi Pál (2007): Lépéskényszer – (In: Új Ifjúsági Szemle V. évfolyam 4. szám 2007.)

Gyenes Fruzsina – Kollányi Bence – Kurucz Erika – Székely Levente (2006): Fiatalok Vas megyében – Háttér tanulmány a Megyei Ifjúsági Cselekvésprogramhoz (ITTK, 2006)

Központi Statisztikai Hivatal (2009) – Gyorstájékoztató Foglalkoztatottság és munkanélküliség, 2009. február–április <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/fog/fog20904.pdf>

Központi Statisztikai Hivatal (2007): A fiatalok munkaerő-piaci helyzete a munkaerő-felmérés 2006. IV. negyedévi kiegészítő felvétele alapján

Magyar Nemzeti Ifjúságpolitikai Jelentés az Európa Tanács (ET) részére (2008) (In: Új Ifjúsági Szemle VI. évf. 1. szám, 2008)

Somlai Péter (2004): Család és ifjúság (p. 25-27.) In: Ifjúsági korszakváltás ifjúság az új évezredben. {Szerk.}: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba. Belvedere Kiadó. Szeged. 2004. 26. p.

ⁱ A táblázathoz $\chi^2 = 49,710$ és $p < 0,0001$ értékek tartoznak, igen erős szignifikanciát jelezve.

ⁱⁱ Somlai Péter: Család és ifjúság (p. 25-27.) In: Ifjúsági korszakváltás ifjúság az új évezredben. {Szerk.}: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba. Belvedere Kiadó. Szeged. 2004. 26. p.

ⁱⁱⁱ A forrástáblázathoz $\chi^2 = 60,993$ és $p < 0,0001$ értékek tartoznak, igen erős szignifikanciát jelezve.

^{iv} A táblázathoz $\chi^2 = 104,900$ és $p < 0,0001$ értékek tartoznak, igen erős szignifikanciát jelezve.

^v A táblázathoz $\chi^2 = 114,078$ és $p < 0,0001$ értékek tartoznak, igen erős szignifikanciát jelezve.

^{vi} A forrástáblázathoz $\chi^2 = 60,266$ és $p < 0,0001$ értékek tartoznak, igen erős szignifikanciát jelezve.

^{vii} A forrástáblázathoz $\chi^2 = 26,010$ és $p < 0,0001$ értékek tartoznak, igen erős szignifikanciát jelezve.

^{viii} A táblázathoz $\chi^2 = 275,734$ és $p < 0,0001$ értékek tartoznak, igen erős szignifikanciát jelezve.

^{ix} A táblázathoz $\chi^2 = 10,649$ és $p < 0,01$ értékek tartoznak, erős szignifikanciát jelezve.

^x Az Ifjúság2000 vizsgálatai szerint a 14-29 éves fiatalság három legégetőbb problémája 2000-ben a munkanélküliség, amit a kérdezettek közel fele (47%) jelölt meg, harmaduk szerint (34%) a pénztelenség, az alacsony keresetek, valamint a lakáshelyzet megoldatlansága (32%). Az Ifjúság2004 adatai szerint ez a kép lényegesen módosult, 2004-ben az ifjúság legégetőbb három problémája a kábítószer-fogyasztás terjedése (41%), a munkanélküliség (18%), a kilátástalan jövő (17%). Az Ifjúság2008 esetében a legnagyobb probléma újra a munkanélküliség (38%), a pénztelenség (22%), létbizonytalanság és kilátástalan jövő (18%). (Bauer-Szabó, 2009)

^{xi} Erős kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 110,2656$ és $p < 0,0001$

^{xii} Erős kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 7,104$ és $p < 0,008$

^{xiii} Gyenge kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 8,089$ és $p < 0,044$

^{xiv} Gyenge kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 11,137$ és $p < 0,011$.

^{xv} Érdeemes megjegyezni azt is, hogy ifjúságkutatásról lévén szó, a jövedelem ebben az esetben kevésbé használható a speciális korcsoport miatt. A fentiekben láttuk azt is, hogy a fiatalok viszonylag korlátozott arányban vannak jelen a munkaerőpiacon ebből adódóan a többség számára nehezen értelmezhető lenne ez a kérdés.

^{xvi} A táblázathoz $\chi^2 = 88,004$ és $p < 0,000$ értékek tartoznak, erős szignifikanciát jelezve.

^{xvii} Gyenge kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 32,021$ és $p < 0,000$.

^{xviii} Erős kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 82,889$ és $p < 0,000$.

^{xix} A táblázathoz $\chi^2 = 82,889$ és $p < 0,000$ értékek tartoznak, erős szignifikanciát jelezve.

^{xx} Gyenge kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 16,253$ és $p < 0,012$.

^{xxi} Viszonylag gyenge kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 23,500$ és $p < 0,001$.

^{xxii} Gyenge kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 15,208$ és $p < 0,019$.

^{xxiii} A Pearson féle Khí statisztika szerint nincs szignifikáns kapcsolat, de a hatásnagyságot érzékeltető Epszilonok jelentős (10 százalékpontnyi) különbséget mutatnak mind a tisztán pozitív, mind a tisztán fenntartásokkal rendelkező csoportok esetében.

^{xxiv} Gyenge kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 6,573$ és $p < 0,037$.

^{xxv} A táblázathoz $\chi^2 = 6,573$ és $p < 0,037$ értékek tartoznak, gyenge szignifikanciát jelezve.

^{xxvi} Gyenge kapcsolat a két változó között $\chi^2 = 9,772$ és $p < 0,044$.